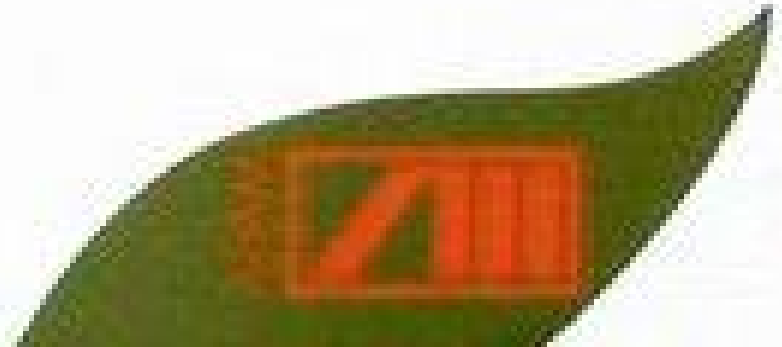
ORHAN VELİ

Bütün şiirleri

Kitabın
Sahibi
Yeni Kitaplarım

İÇİNDEKİLER

KİTAPLARINA GİRMEYEN ŞİİRLER

İLK ŞİİRLER

Eski Biçimli Olanlar

GÜN DOĞUYOR

OARİSTYS

EBABİL

DÜŞÜNCELERİMİN BAŞUCUNDA

ELDORADO

BUĞDAY

AVE MARIA

KURT

ZEVAL

ODAMDA

SON TÜRKÜ

EHRAM

DAR KAPI

AÇSAM RÜZGÂRA

MASAL

UYKU

TUBA

EKMEK

UZUN BİR ISTIRABIN SONUNDA VE BİR SAADET

ANINDA GELECEK ÖLÜMÜN TÜRKÜSÜ

GÜNEŞ

HELENE İÇİN

ÖLÜMDEN SONRA NEŞELENMEK İÇİN LİED

İHTİYARLIK

HABER

MAHALLEMDEKİ AKŞAMLAR İÇİN

SEYAHAT

EFSÂNE

CANAN 1

RUBAİ

ŞARKI1

ŞARKI2

İLK ŞİİRLER

Yeni Biçimli Olanlar

PAZAR AKŞAMLARI

HOY LU-LU

YOKUŞ

YOLCULUK

YAŞIYOR MUSUN?

SİCİLYALI BALIKÇI

AĞAÇ

DENİZ

SAKA KUŞU

ASFALT ÜZERiNE ŞİİRLER

EDITH ALMERA

AĞACIM

MAHZUN DURMAK

MEYHANE

İNSANLAR - II

ŞAHESERİM

SEYAHAT

SEYAHAT ÜSTÜNE ŞİİRLER

SABAH

BEBEK SUITE'İ

MONTÖR SABRİ

İŞ OLSUN DİYE

BİR ŞEHRİ BIRAKMAK

OKTAY'A MEKTUPLAR

İNTİHAR

SOKAKTA GİDERKEN

YATAĞIM

QUANTİTATİF

ALİ RIZA İLE AHMED'İN HİKÂYESİ

İÇKİYE BENZER BİR ŞEY

KÜÇÜK BİR KALP

MANGAL

ÜSTÜNE

ŞEHİR HARİCİNDE

HAYAT BÖYLE ZATEN

RÖNESANS

KARANFİL

LAKIRDILARIM

BİZİM GİBİ

TEREYAĞI

VEDA

GANGSTER

TENEZZÜH

BEN ORHAN VELİ

HARDALNAME

MANZARA

RESİMLER

KUŞ VE BULUT

BEYAZ MAŞLAHLI HANIM

ÇOK ŞÜKÜR

FENA ÇOCUK

BAYRAK

HAY-KAY1

NETİCE

ROBENSON

RÜYA

İNSANLAR

BAYRAM

HİCRET - I

HÎCRET - II

SOL ELİM

GÖLGEM

GÖZLERİM

DAĞ BAŞI

ŞOFÖRÜN KARISI

DEDİKODU

KİTABE-İ SENG-İ MEZAR

KİTABE-İ SENG-İ MEZAR

DERDİM BAŞKA

?

HARBE GİDEN

BAŞAĞRISI

SABAHA KADAR

İSTANBUL İÇİN

Nisan

Arzular ve Hâtıralar

Böcekler

Davet

NE KADAR GÜZEL

SEVDAYA MI TUTULDUM?

GEMİLERİM

GÜZEL HAVALAR

KARMAKARIŞIK

ILLUSION

ANLATAMIYORUM

KIZILCIK

ESKİ KARIM

KUŞLAR YALAN SÖYLER

FESTİVAL

KASİDE

EFKÂRLANIRIM

SÖZ

VAZGEÇEMEDİĞİM

BİR ROMAN KAHRAMANI

SAKAL

YOLCULUK

TREN SESİ

İSTANBUL TÜRKÜSÜ

DEĞİL

GİDERAYAK

KEŞAN

MİSAFİR

ESKiLER ALIYORUM

DESTAN GİBİ

YOL TÜRKÜLERİ

YENİSİ

TAHATTUR

ALTIN DİŞLİM

BİR İŞ VAR

ŞANOLU ŞİİR

İÇİNDE

CIMBIZLI ŞİİR

KUMRULU ŞİİR

SERESERPE

AH NEYDİ BENİM GENÇLİĞİM!

DENİZİ ÖZLEYENLER İÇİN

KAPALI ÇARŞI

ÖLÜME YAKIN

ZİLLİ ŞİİR

FIRFIRLI ŞİİR

ALTINDAĞ

SUCUNUN TÜRKÜSÜ

GÜN OLUR

SİZİN İÇİN

İSTANBUL’U DİNLİYORUM

HÜRRİYETE DOĞRU

GALATA KÖPRÜSÜ

KARŞI

DALGACI MAHMUT

BAHARIN İLK SABAHLARI

YALNIZLIK ŞİİRİ

AYRILIŞ

İÇERDE

BİR DUYMA DA GÖR

BEDAVA

VATAN İÇİN

AHMETLER

Bozuk Düzen:

PİRELİ ŞİİR

SON ŞİİRLER

DALGA

KUYRUKLU ŞİİR

CEVAP

RAHAT

BİRDENBİRE

MACERA

DENİZ KIZI

GELİRLİ ŞİİR

DELİKLİ ŞİİR

KEVGİR

YAŞAMAK

AŞK RESMİ GEÇİDİ*

GARİP

GARİP İÇİN

GARİP*

KİTAPLARINA GİRMEYEN ŞİİRLER

İLK ŞİİRLER

Eski Biçimli Olanlar

GÜN DOĞUYOR

Dili çözülüyor gecelerin.
Gölgeler kaçışıyor derine.
Alıp sihrini bilmecelerin:
Gün doğuyor şehrin üzerine.

Korkarak şekl’alıyor bacalar,
Gün doğuyor şehrin üzerine.
Bakıyorlar günün gözlerine
Gözleri uykulu atmacalar.

Sallayarak dallarını kavak
Yükseliyor her günkü yerine,
Gün doğuyor şehrin üzerine,
Mavi bir ışıkla ağararak.

Gün doğuyor şehrin üzerine,

Renk renk hacimle doluyor her yer.

Dalıyor dağınık yüzlü evler

Hâlâ yanan sokak fenerine.

Toprak kımıldıyor yavaş yavaş,

Gün doğuyor şehrin üzerine;

Bembeyaz gece çiçeklerine

Sabahla düşüyor bir damla yaş.

Ve bir deniz hücumu halinde

Gün doğuyor şehrin üzerinde.

(Nisan1938/Varlık, 15.3.1937)

OARİSTYS

In Memoriam

Ey hâtırası içimde yemin kadar büyük, Ey bahçesinin hoş günlere açık kapısı Hâlâ rüyalarıma giren ilk gözağnsı, Çocuk alınlarda duyulan sıcak öpücük.

Ey sevgi dalımda ilk çiçek açan tomurcuk, Kanımın akışını yenileştiren damar, Gül rengi ışıkları sevda dolu akşamlar İçime yeni bir fecir gibi dolan çocuk.

Ey tahta perdenin üzerinden aşan hatmi Ve havaları seslerimizle dolu bahar, Koşuştuğumuz yollar, oynadığımız sular, Kâğıttan teknesinde sevinç taşıyan gemi.

Duyup karşı minarede okunan yatsıyı Yatağıma sıcaklığını getiren rüya.

Denizlerde onunla yaşadığım dünya Ve ey ufku beyaz cennetlere giden kıyı.

Ah! Birçok şeyler hatırlatan erik ağacı Ve o ilk yolculukla başlayan hasret, zindan; Atları çıngıraklı arabanın ardından, Beyaz, keten mendilinde sallanan ilk acı.

(Haziran 1936/Varlık, 1.12.1936)

EBABİL

Alıp içinde sesler uçuşan bu akşamdan Hafızamı bir deniz kıyısına çeken yol, Aydınlık rüyaların peşine düşen gondol, Mavi bir denizde yüzer gibi yanan şamdan.

Tuşların üstünde karanlığın heyulası Ve birden kalbe çırpınışlar veren hâtıra, Çekmede beni saadet dolu dünyalara Mine parmaklarında sadalaşan

hülyası.

Sıyrılmada gözlerimden yıllarca geceler, Ve yalnız kalmada bir yaza râm olan sahil, Uçuşmada gökyüzünde bir sürü ebabil: Sevgimi ve hasretimi ebedî kılan yer.

Açık pancurlarından seslerin dökülüşü.

Bir göl mü ürpermede ruhun uzaklarında?

En yakın sevgiyi duymayan dudaklarında, Her yaşayıştan daha güzel olan gülüşü.

Ilık gölgelerde uyutup düşünceleri Beyaz etekleriyle bana göründüğün an Ve kapıları yeşil sabahlara açılan Sıcak tahayyüllerle dolu yaz geceleri.

Renkli fanusların altına doğan dünyası, Omuzlarında ayışığından örgülerle Eklenmede içime hasret kaldığım yerle Mine parmaklarında sadalaşan hülyası.

(Temmuz 1936/Varlık, 1.12.1936)

DÜŞÜNCELERİMİN BAŞUCUNDA

Hasretimin yıllardanberi bel bağladığı., İşte odur düşüncelerimin başucunda.

O, göğsünün taşkın hareketi avucunda Gözlerinde rüyaların gülüp ağladığı.

Kendi bahçesidir onu içinde gördüğüm.

Yollar yine her günkü gibi yaz uykusunda Ve yaban çiçeklerinin buruk kokusunda Her ikindi günlük rüyasını gören mürdüm.

Onun da dudaklarında bir eskiye dönüş

O da yüzmede bir ses yığını üzerinde, Bin hâtırayı bir anda duyan gözlerinde İnsana ruhlar dolusu haz veren düşünüş.

Sonra kızlık kadar temiz, aydın bir açılma, Evine giden toprak yolda o yine çocuk, Yine uykuyla başlayan âlemde yolculuk Ve taptaze sabahlar kayısı dallarında.

Hasretimin yıllardanberi bel bağladığı., İşte odur düşüncelerimin başucunda.

O, göğsünün taşkın hareketi avucunda Gözlerinde rüyaların gülüp ağladığı.

(Eylül 1936/Varlık, 1.12.1936)

ELDORADO

(On dördüncü yaşın ilk güzel gecesine ithaf)

Ufkunda mavi bulutların uçuştuğu dağ.

Büyülü göklerinde sesler duyduğum Aden.

Avucumda dört kollu nehrin verdiği maden, Üstümde yemişleri alnıma değen Tuba.

Müthiş dünyasıyla uykuma ilk girdiği yer..

Gülümsüyor mavi bir ay ışığında kamış.

Göllerin şekil dolu derinliğine dalmış

Vuslatın havasını çevreleyen iğdeler.

Suların aydınlığında saadetten bir iz: Dallardan süzülen kayığından bu hoş insan, Omzuna değen arzu dolu dudakları kan...

Artık bir cennete bağlı bütün günlerimiz.

Artık ışıkla dolu billur bir kadeh gibi En güzel şeytanın elinde tuttuğu gurup, Akşamlar, ağzımda harikulade bir şurup Ve başımda geceler yeşil bir deniz gibi.

Ufkunda mavi bulutların uçuştuğu dağ

Ve nebatî bir âlemde duyduğum ilk hece, Bir sesin aydınlattığı yalan dolu gece Ve dumanlı bir sabah serinliği ormanda.

Ne onda itidal, ne bende günahkâr hali Ruhları bir kuş gibi âvere kılan uyku.

Dağılan içimde her zaman o baygın koku, Lezzeti dudağımda buğulaşan şeftali.

(Eylül 1936/Varlık, 1.12.1936)

BUĞDAY

Düzüldü uçsuz bucaksız alay,

Çıngıraklar çalar kapılarda.

Düzüldü uçsuz bucaksız alay,

Bak, son hasad başladı rüzgârda.

Okundan ayrılmak üzere yay,

Kuyuların ağzı genişledi.

Okundan ayrılmak üzere yay,

Korku tâ kemiğime işledi.

Savruluyor gökyüzünde buğday,

Gölgeler uzaklaşıyor yerde,

Savruluyor gökyüzünde buğday,

Tanrım! Tanrım! Bir deva bu derde..

Düzüldü uçsuz bucaksız alay,
Çıngıraklar çalar kapılarda.
Düzüldü uçsuz bucaksız alay,
Bak, son hasad başladı rüzgârda.

Undan bize de pay, bize de pay.
Koşun. Buğday dağıtıyor Yusuf.
Undan bize de pay, bize de pay, Çökmeden sonu gelmeyen küsuf.

Eriyecek tencerede kalay,
Çocuklar anlaşmasınlar dağda,
Eriyecek tencerede kalay,
Yetişmeyecek Ömer imdada.

Altında aynı eyer, aynı tay
Arayıcısı herkes bir sesin;
Altında aynı eğer, aynı tay
Seferi aynı köye herkesin.

Artık kuruldu bu kervansaray,

Boşuna düşünür ihtiyarlık.
Artık kuruldu bu kervansaray,
Şimdi seslerle dolu mezarlık.

(Eylül 1936/Varlık, 15.1.1937)

AVE MARIA

Rüzgâr tersine esiyor..
Niçin? Eski günler geri mi gelecek?
Kımıldıyor kozasında böcek
Bildiği hayata doğmak için.

Neden içimize doldu vehim?
Ah ümit., ümit, yollar boyunca.
Düşünmez miydi akşam olunca
Hacer'in kollarında İbrahim?

Ve gemisinde Kleopatra?
Neden yine kaynaştı havalar?
Saadet mi getiriyor rüzgâr

Dolarak erguvan atlaslara?

Elimize değen kimin eli?
Kimdir bu muammalarla gelen?
O mu, helezonlara yükselen,
Saba ellerinin en güzeli?

Sesler mi çözülüyor derinde,
Nedir durup dinlediklerimiz,
Şarkı mı söylüyor Semiramis
Babil'in asma bahçelerinde?

Omzundan örtüler kaydı yere.
Kim bu, kim alnımızdaki yazı?
Gözlerinde günahının hazzı
Gülüyor saz benizli bakire.

(Eylül 1936/Varlık, 1.2.1937)

KURT

Ah! artık benim de benzim sarı, Damar kanımı dolaştırmıyor.
Hiçbir kıyıya ulaştırmıyor,
Beni Şehrazad’ın masalları.

Anlamıyorum dilinden artık
Geceyi saran güzelliğin,
İçim, kör bir kuyu gibi derin,
Ve sonsuz rüyasında yalnızlık.

Susmak istiyorum, susmak bugün.
Susmak, hiçbir üzüntü duymadan, Büyük bir kuş iniyor semadan.
Sükût, bu indiğini gördüğün.

Artık tırtılları beslemiyor
Bahçemin orta yerindeki dut.
Başıma kondu ebedi sükût.
Gün, yeniden doğmak istemiyor.

Kuşla oldumsa da senli benli,
Beynimi kurcalayan bir kurt var: Anlamak istiyorum, ne yapar
Rüzgârı boşalınca yelkenli?

(Ekim 1936/Varlık, 1.1.1937)

ZEVAL

Örtüldü hafızanın örtüsü
Tasalarımın bittiği yerde.
Yükseliyor şimdi perde perde
«Geri gelen saadet» türküsü.

Devri tamam oldu pervanenin
Gökten bir beklediğim kalmadı.
Tükendi artık içimde tadı
Yıldızlı küreler düşünmenin.

Ne çıkar karşıma çıksa ecel,
Bu boşluk ondan daha mı iyi?
Başka bir âlemden beklediği
Olmayan kula zeval ne güzel!

Beklememek, beter beklemeden;
Geldi yolunu gözlediğim yâr.

Al bu başı sen artık ey rüzgâr
Ve sus artık sus artık ey beden!

(Ekim 1936/Varlık, 15.5.1937)

ODAMDA

Ben miyim bu şeylerin sahibi?
Kafamda bir çocuk var meraksız, İç âlemim oyuncaktan farksız.
Odam, içime bir ayna gibi.

Bir ışık oyunu var tavanda
Gölgeler seslerle birleşiyor
Ve bir karga beynimi deşiyor
Azaplar kemirdiğim bu anda.

Kardeşini öldürüyor Kaabil,
İçimde bir yanlızlık duygusu,
Ölüm kadar uzun yaz uykusu,
Sıkıntı ile geçilen sahil.

Bağlanıyor bir iple, bir sürü
Düşünce köyleri birbirine,
Çöküyor her şeyin üzerine
Hülyam boyunca kurduğum köprü.

Ve doluyor sessiz, ordularım,
Durmadan, dinlenmeden odama.
Urbam içinde yatan adama
Hayretle bakıyor dört duvarım.

Kardeşini öldürüyor Kaabil,
İçimde bir yalnızlık duygusu,
Ölüm kadar uzun yaz uykusu,
Sıkıntı ile geçilen sahil.

Ve delirmenin tatlı vehmini
Sessizlik odama dolduruyor.
Kargam hâlâ başımda duruyor
Bulmak’çün beyin cehennemini.

Düşüp yatağın dalgalarına
Günlerce sürüyor bu yolculuk.

Durmadan akıtıyor bir oluk
Korkuyu sükûtun mezarına.

Kardeşini öldürüyor Kaabil,
İçimde bir yalnızlık duygusu,
Ölüm kadar uzun yaz uykusu,
Sıkıntı ile geçilen sahil.

Dünyaya tek gelen insan gibi
Atılıyorum bir Hint dağına.
Giriyor kafamın darlığına
Kimsesiz dünyaların sahibi

Gidip gidip gelmede aynı his,
Ulaşmıyor iskeleye çıma.
Ansızın dikiliyor karşıma
Boynum kalınlığındaki ceviz.

Kardeşini öldürüyor Kaabil,
İçimde bir yalnızlık duygusu,
Ölüm kadar uzun yaz uykusu,
Sıkıntı ile geçilen sahil.

(Ekim 1938/Varlık, 18,12.1936)

SON TÜRKÜ

Kaybolmak üzre suya düşen bilezik Bak bütün kırışıklar silindi sudan.

Son saatimde mi uyandım uykudan, Neden boş geçen yıllardan içim ezik?

Durdu beni ölüme götüren kervan.

Eski bir şarkı söyleniyor rüzgârda.

Duydum ki sevmeyi bilen dudaklarda Benim ilâhilerim hâlâ okunan.

Sevgilim... ellerime dokunaraktan...

Beni çağıran bir eda var sesinde.

Bu muydu insanlara son nefesinde Görüneceğinden bahsedilen şeytan?

Sular çekilmeye başladı köklerde Isınmaz mı acaba ellerimde kan?

Ah! Ne olur bütün güneşler batmadan Bir türkü daha söyleyeyim bu yerde.

(Ekim 1936/Varlık,15.6.1937)

EHRAM

Ey aşılmaz dağların ardında,
Ulaşılmaz beldelerden uzak,
Hasretin dallarım tutan sak,
Mavi, sonsuz bir takın atında!

Ey gülüşü sabahlardan güzel,
Dünyası düşüncelerden geniş!
Ey göğsünde ilâhî geriniş,
Rüyalarıma hükmeden güzel!

Nerde eğilen dalından yere
Portakalların düştüğü çardak,
Kadehe doyarak değen dudak,
Sevgiyle bakan göz, gecelere.

Yanmış ruhu titreten ilâhi,
Yapraklarda billûrlaşan seher,
Nerde çam kokan tahta testiler.
Geyik sesiyle çınlayan vadi?

Yaldız dallarda çiçek yerine
Yıldız açmaz mı artık ağaçlar?
Yanmaz mı bin rüya ile saçlar
Kapanıp günün eteklerine.

Ey gülüşü sabahlardan güzel,
Dünyası düşüncelerden geniş!
Ey göğsünde ilâhi geriniş
Rüyalarıma hükmeden güzel!

Hakikate olmaz mı acep ram
Yıllardır beslediğim düşünce?
Çıkılmaz dağlardan da mı yüce
Hasretlerin tırmandığı ehram?

(Aralık 1936/Varlık, 1.1.1937)

DAR KAPI

Nedir bu geceyle gelen birsam?

Duyuyorum serzenişlerini.
Karanlıkta ağzının yerini
Arıyor deli gibi hafızam.

«Yanıyor unutulmuş buhurdan
Yine gecenin içinde sessiz»
Hâtıralarla kabaran deniz,
Doluyor ruhun oluklarından.

Işık yağıyor doğan geceden.
Nasıl diriliş bu, neden sonra?
Bu rüya gibi geceden sonra
Gidecek mi o maziden gelen?

Seziyorum senelerce susan
Ruhumda taptaze bir geriniş,
Sonuna vardığım çölden geniş
Ayaklanma açılan umman.

Bütün mevsimlerimin üstüne
Geriliyor bembeyaz bir kanat.
Gelip durdu artık işte hayat

Bana hep onu vadeden güne.

Artık ebedî huzur deminin
İçebilirim sırlı tasından,
Girmek üzereyim dar kapısından
O eski rüyalar âleminin.

(Aralık1938/Varlık, 15.1.1937)

AÇSAM RÜZGÂRA

Ne hoş, ey güzel Tanrım, ne hoş
Maviliklerde sefer etmek,
Bir sahilden çözülüp gitmek.
Düşünceler gibi başıboş.

Açsam rüzgâra yelkenimi;
Dolaşsam ben de deniz, deniz.
Ve bir sabah vakti, kimsesiz
Bir limanda bulsam kendimi.

Bir limanda, büyük ve beyaz.

Mercan adalarda bir liman.
Beyaz bulutların ardından
Gelse altın ışıklı bir yaz.

Doldursa içimi orada
Baygın kokusu iğdelerin.
Bilmese tadını kederin
Bu her âlemden uzak ada.

Konsa rüya dolu köşkümün
Çiçekli damına serçeler.
Renklerle çözülse geceler,
Nar bahçelerinde geçse gün.

Her gün aheste mavnaların
Görsem açıktan geçişini
Ve her akşam dizilişini
Ufukta mermer adaların.

Ne hoş, ey güzel Tanrım, ne hoş!
İller, göller, kıtalar aşmak.
Ne hoş deniz, deniz dolaşmak

Düşünceler gibi başıboş.

Versem kendimi bütün bütün

Bir yelkenli olup engine.

Kansam bir an güzelliğine

Kuşlar gibi serseri ömrün.

(Aralık 1936/Varlık, 1.2.1937)

MASAL

Çocuk gönlüm kaygılardan azade

Yüzlerde nur, ekinlerde bereket; At üstünde mor kâküllü şehzade; Unutmaya başladığım memleket,

Şakağımda annemin sıcak dizi,

Kulağımda falcı kadının sözü,

Göl başında padişahın üç kızı,

Alaylarla Kafdağına hareket.

(1936/Varlık. 1.8.1937)

UYKU

Üzerinde beni uyutan minder

Yavaş yavaş girer ılık bir suya, Hind’e doğru yelken açar gemiler, Bir uyku âlemine doğar dünya.

Sırça tastan sihirli su içilir, Keskin Sırat koç üstünde geçilir, Açılmayan susam artık açılır

Başlar yolu cennete giden rüya...

(1936/Varlık. 1.6.1937)

TUBA

Güneşli mavi ellere yelken açar Beyaz kanatlı, altın yüklü gemiler, Ve uçup giden hülyamızda ağaçlar, Çeşmelerinden abıhayat akan yer.

Beyaz kuşlarla ve günlerce yolculuk; Sihirli Hind’e doğru açılan diba, En sonunda bereket akıtan oluk, Olgun yemişleri yere değen Tuba.

(1936/Varlık,15.7.1937)

EKMEK

Dilimin ucunda bir eski arkadaş adı, Unutulmuş şekilleri taşıyan bulutlar; Bir gökyüzü genişliğiyle ruhuma dolar Otların içine sırtüstü yatmanın tadı.

Avucumda sıcaklığını duyduğum ekmek; Üstümde hâtırası kadar güzel sonbahar; O bembeyaz, o tertemiz bulutlara dalar Düşünürüm bir çocuk türküsü söyleyerek.

(1936/Varlık.1.3.1952)

UZUN BİR ISTIRABIN SONUNDA VE BİR SAADET ANINDA GELECEK ÖLÜMÜN TÜRKÜSÜ

Bir sahile varacak günlerimiz..

Günler ki namütenahi ıstırap.

Kalmayacak bugünkü hasta, harap Yüzlerde bahtın karanlığından bir iz.

Şekillenecek ruhu çeken kutup:

Sevmek kadar tatlı, yaşamak kadar Kısa bir ânın ötesinde bahar.

İşte o dem ki bir ömrü unutup

Açacağıznurdan kapılarını

Bugün vadedilen cennetimizin.

En güzel, en son memleketimizin Bulacağız ışıktan pınarını.

Gün vuracak baktığımız her yüze Ve kızlar, kucaklarında çiçekler, Ebedi baharı getirecekler

Bu yeniden başlayan ömrümüze.

(Mart 1937/Varlık, 15.3.1937)

GÜNEŞ

Ah aydınlıklardan uzaktayım

Kafamda o dağılmayan sükûn,

Ölmedim lâkin, yaşamaktayım

Dinle bak, vurmada nabzı ruhun.

Yarasalar duyurmada bana

Kanatlarının ihtizazını.

Şimdi hep korkular benden yana

Bekliyor sular, açmış ağzını.

Ah aydınlıklardan uzaktayım
Kafamda o dağılmayan sükûn.
Ölmedim lâkin, yaşamaktayım
Dinle bak, vurmada nabzı ruhun.

Siyah ufukların arkasında
Seslerle çiçeklenmede bahar
Ve muhayyilemin havasında
En güzel zamanın renkleri var.

Ölmedim hâlâ... yaşamaktayım.
Dinle bak: vurmada nabzı ruhun!
Ah aydınlıklardan uzaktayım
Kafamda o dağılmayan sükûn.

Ruhum ölüm rüzgârlarına eş,
Işık yok gecemde, gündüzümde.
Gözlerim görmüyor... lâkin güneş
O her zaman, her zaman yüzümde.

(Mart 1937/Varlık, 1.4.1937)

HELENE İÇİN

(Nezihe Adil Arda’ya)

Ötesi yok şehre ulaşınca kaderin yolu Pişman bir el kapayacak kapısını ömrünün; Hatırlayacaksın beni gözlerin yaşla dolu, Güzelliğin yalnız mısralarımda kaldığı gün.

Odanı, dolduracak son mevsimin, son baharın...

İsmini dinleyeceksin serin esen rüzgârda, Duyacaksın ateş feryadını hâtıraların Akşam vakti söylenen âşıkane şarkılarda.

Ve bilhassa parmaklığına dayandığın zaman Ufku uzak şehirlere açılan balkonunun, Günahların geçecek hafızanın arkasından.

Günahların... Sonu gelmez kafilelerden uzun...

Öterken ağaçlarda kuşlar tahayyül içinde, Bakışlarında sükûnun zehri, dinleyeceksin, Türlü acılar şekillenecek yine içinde «Ah! Şairim bu akşam da geçmedi» diyeceksin.

Ve ulaşacak bu son şehre kaderin yolu, Kapayacak pişman bir el kapısını ömrünün; Hatırlayacaksın beni gözlerin yaşla dolu, Güzelliğin yalnız şarkılarımda kaldığı gün.

(Nisan 1937/Varlık. 1.8.1937)

ÖLÜMDEN SONRA NEŞELENMEK İÇİN LİED

Ben sonsuz bir deniz düşünürüm.

Bulutlar başımın üzerinden

Bir Olymp ilâhı sükûniyle

Geçip giderken

Ve kır melekleri şarkılarını söyleyip Raksederken ekin tarlalarında,

Göze görünmeden.

Fakat neden mavi gökyüzlerine

Genişlerken ağustos böceklerinin sesi, Kuşlar yine onun türküsünü söyler?

(Mayıs 1937/Varlık,15.8.1937)

İHTİYARLIK

(Franz Hellens’den mülhem)

Benim, bardağın, sürahinin

Önümüzdesin rengin uçmuş.

Bu eski, sevdiğim bir duruş;

Elin içinde benimkinin.

İçelim! Madem ömrümüz hoş

Geçmiş, tatmamışız ayrılık.

Madem ne bardağımız kırık

Madem ne de sürahimiz boş.

Bir gün ikimizden birimiz

İçmek.veya doldurmak için

Burada olmayabiliriz.

(1937/Varlık, 15.2.1937)

HABER

Sardı o her akşamki sessizlik, yokuşları, Bin bir hülyaya açık penceremin camında, Sükûtu örüp bu sonbahar akşamında Bir âlem doğdu yine gideri günün ardından.

Sardı o her akşamki sessizlik, yokuşları, Bir âlem doğdu yine giden günle beraber, Geldi medar ellerinden beklediğim haber, «Başladı cıvıltıya canevimin kuşları.»

Gördüm giden günün ardından sulara dalan Gözlerin yeni bir dünyaya açıldığını.

Bir üstüva âlemine yaklaşıldığını, Bu akşam kuşların ufuktan koptuğu an.

Kuruldu bir âlem her günkü dünyamızdan uzak, Kaybolduğum düşünceye ve kendime yakın.

Kuşlar, dizi dizi kuşlar...Kuşlar, akın akın...

Rüyam benden bu akşam ve ben rüyamdan uzak.

(1937/Varlık, 1.9.1937)

MAHALLEMDEKİ AKŞAMLAR İÇİN

Kımıldanır mahallemin daralan ruhu Basma perdelerimde gün batarken.

Atıp saatler süren uykusunu

Odama uzanır akasyam pencereden.

Kırmızı, uzak damlarda bir serinleme, Uyanır gündüz uykusundan evler, Kapılarda işleri ellerinde

Kadınlar giyinip kocalarını bekler.

İyi insanların ruhudur yakınlaşır, Takunya sesleri gelir evlerden, Yalnız bu dem rahat bir dünya taşır, Bin mihnet dolu kafasında yorgun beden.

Her şeyin geliş saatidir akşam

Mahallede ömürler akşamüstü başlar.

Hepsi burda buluşmaya gelir, akşam; Başka dünyalardan, ayaklar, başlar...

(1937/Varlık, 1.121951)

SEYAHAT

(Renâ Bizet'den mülhem)

Her yanı yolculuk dolu gökyüzünde Altından kuşlarımın çırpınışı var.

Dönüyorlar bir manzaranın üstünde; Soluk, gül rengi bir günle dönüyorlar.

Hangi liman veya adaya bu gidiş

En canlı çırpınışlar kanatlarında?

Denizde ne bir yelken, ne bir ürperiş; Bütün zenci kurallar ölü bu anda.

Gidecekler beyaz köpükten izinde Uzak, ağır ve çok uzak bir vapurun, Birden belirecek hepsinin gözünde Manzarası, Yafa'nın ve Singapur'un.

Sonra, sabahlann en muhayyelini Geri getirecekler bu uçuşlarında Ve anlatacaklar hikâyelerini

Hâzzın en büyüğünü duyan ruhuma.

(1937/Papirüs, Haziran1967)

EFSÂNE

Bir zamanlardı bu gamhânede bir dem vardı Gece sahilde sular fecre kadar çağlardı

O çağıltıyla beraber döğünürken def ü cenk Bir güneş dalgalar üstünde doğar rengârenk

Mavi bir gökyüzü titrerdi güzel bir histe Rindler muğbeçeler mest bütün mecliste

Ve o haletle bütün kahkahalar nağmeleşir Dilde Yahya Kemal'in şarkısı şehnâmeleşir

O gürültüyle sular çalkalanır çağlardı Bir zamanlardı bu gamhânede bir dem vardı

Lâkin artık o hayal âlemi bir efsâne Ses sada yok bu değil sanki o devlethane

(Nokta.15.2.1951)

CANAN[1]

Canan ki Degütasyon’a gelmez

Balıkpazarı’na hiç gelmez.

(Yeni Dergi, 1.2.1951)

1. Bu şiirin, Orhan Veli’nin arkadaşı Nahit Hanım’a göre, şu biçimde olanı da vardır:

«Canan ki gündüzleri gelmez

«Gece yarısından sonra hiç gelmez»

RUBAİ

Ömrün o büyük sırrını gör bir bak da Bir tek kökü kalmış ağacın toprakta Dünya ne kadar tatlı ki binlerce kişi Kolsuz ve bacaksız yaşayıp durmakta.

(Aile. 1951, Sayı 17)

ŞARKI[1]

Felah bulmadı bir türlü derd ü mihnetten Ne türlü ateşe yanmış gönül muhabbetten Müreccah olmadı divanelik bu haletten Ne türlü ateşe yanmış gönül muhabbetten

ŞARKI[2]

Dem bezm-i visalinde heba olmak içindir Canım senin uğrunda feda olmak içindir Nabzım helecanımda seda olmak içindir Canım senin uğrunda feda olmak içindir

Bardak boşanır bencileyin dolmayı bilmez Benzim gibi yaprak sararıp solmayı bilmez Hiçbir şey canımca feda olmayı bilmez.

Canım senin uğrunda feda olmak içindir.

(Papirüs,Ocak 1067)

1. Bu şarkıyı Refik Fersan bestelemiştir.

2. Bu şarkıyı Suphi Ziya bestelemiştir.

İLK ŞİİRLER

Yeni Biçimli Olanlar

PAZAR AKŞAMLARI

Şimdi kılıksızım; fakat

Borçlarımı ödedikten sonra İhtimal bir kat da yeni esvabımolacak Ve ihtimal sen

Yine beni sevmeyeceksin.

Bununla beraber pazar akşamları Sizin mahalleden geçerken, Süslenmiş olarak,

Zannediyor musun ki ben de sana Şimdiki kadar kıymet vereceğim?

(Ağustos 1937/Varlık, 15.9.1937)

HOY LU-LU

İsterim benim de acaip isimleri Hiç duyulmamış zenci arkadaşlarım olsun.

Onlarla Madagaskar limanlarından Çin’e kadar yolculuk yapmak isterim.

İsterim içlerinden bir tanesi Vapurun güvertesinde, yıldızlara karşı «Hoy Lu-Lu» şarkısını söylesin her gece.

Ve bir gün ansızın bir tanesine Rastgelmek isterim

Paris’te..,

(Ağustos 1937/Varlık,15.0.1937)

YOKUŞ

Öteki dünyada, akşam vakitleri, Fabrikamızın paydos saatinde Bizi evlerimize götürecek olan yol Böyle yokuş değilse eğer Ölüm hiç de fena bir şey değil.

(Ağustos 1937/Varlık,15.9.1937)

YOLCULUK

Yolculuk niyetinde değilim Fakat böyle bir iş yapmaya kalksam Doğru İstanbul’a gelirim.

Beni Bebek tramvayında görünce Ne yaparsın acep?

Maamafih söylediğim gibi Yolculuk niyetinde değilim!..

(Ağustos 1037/Varlık, 15.0.1037)

YAŞIYOR MUSUN?

Takmaya çalışırken kuyruğunu Birlikte yaptığımız şeytan uçurtmasının Görürdüm çırpınırdı ufacık kalbin.

Hatırımdan bile geçmezdi Sana duyduklarımı söylemek.

Acaba hâlâ yaşıyor musun?

(Ağustos1037/Varlık, 1.5.1952)

SİCİLYALI BALIKÇI

Yüz sene sonra bugünkü dünyadan Bir tek insan kalmadığı gün, Sicilya sahillerinde yaşayan balıkçı Bir yaz sabahı ağlarını atarken denize O zamankinden daha geniş gökyüzüne bakıp Benden bir mısra mırıldanacak Şarkı halinde;

Bu dünyadan, Mehmet Ali isminde bir şairin Gelip geçtiğini bilmeksizin.

Bu güzel düşüncenin

Olmayacağından eminim

Fakat nedense bu iş

Benim pek tuhafıma gidiyor.

(Ağustos 1937/Gençlik, 15.5.1938)

AĞAÇ

Ağaca bir taş attım

Düşmedi taşım

Düşmedi taşım

Taşımı ağaç yedi

Taşımı isterim

Taşımı isterim

(Ağustos 1937/Varlık, 15.9.1937)

DENİZ

Ben deniz kenarındaki odamda, Pencereye hiç bakmadan,

Dışarda geçen kayıkların Karpuz yüklü olduğunu bilirim.

Deniz, benim eskiden yaptığım gibi, Aynasını odamın tavanında Dolaştırıp beni kızdırmaktan Hoşlanır.

Yosun kokusu

Ve sahile çekilmiş dalyan direkleri Sahilde yaşayan çocuklara Hiçbir şey hatırlatmaz.

(Eylül 1937/Varlık,15.9.1937)

SAKA KUŞU

Güzel kız sen, küçüklüğümde, Bahçemizdeki erik ağacının En yüksek dalına kurduğum Öksenin üstünde dolaşan

Saka kuşu kadar Sevimli değilsin.

(Eylül 1937/Varlık, 15.12.1937)

ASFALT ÜZERiNE ŞİİRLER

I

Ne kadar güzel şey:

Yolun üstündeki bina

Yıkıldığı zaman

Bilinmeyen bir ufuk görmek.

II

Kaldırımın kenarına dizilip Bacası olan silindirin
Yürüyüşünü seyreden
Çocuklara imreniyorum.

III

Onun sesi
Bir arkadaşıma
Denizden geçen
Motorları hatırlatıyor.

IV

Kırık taşlara bakıp
Işıklı bir asfalt düşünmek Acaba yalnız
Şairlere mi mahsus?

(Eylül 1937/Varlık. 15.10.1037)

EDITH ALMERA

İhtimal ki şu anda o,

Brüksel’e yakın

Bir gölün kenarında

Edith Almera’yı düşünmektedir.

Edith Almera

Kafeşantanlarda muhabbet toplayan Bir Çigan orkestrasının

Birinci kemancısıdır.

O,

Kendisini alkışlayanlara Selâm verirken

Gülümser.

Kafeşantanlar güzeldir;

İnsan,

Orada çalışan kemancı kızlara Âşık olabilir.

(Eylül 1937/Varlık. 15.10.1937)

AĞACIM

Mahallemizde

Senden başka ağaç olsaydı Seni bu kadar sevmezdim.

Fakat eğer sen

Bizimle beraber

Kaydırak oynamasını bilseydin Seni daha çok severdim.

Güzel ağacım!

Sen kuruduğun zaman

Biz de inşallah

Başka mahalleye taşınmış oluruz.

(Eylül 1937/Varlık, 1.11.1937)

MAHZUN DURMAK

Sevdiğim İnsanlara,

Kızabilirdim,

Eğer sevmek bana

Mahzun durmayı

Öğretmeseydi.

(Eylül 1937/Varlık, 1.11.1937)

MEYHANE

Madem ki sevmiyorum artık, O halde, her akşam

Onu düşünerek içtiğim

Meyhanenin önünden

Ne diye geçeyim?..

(Eylül 1937/Varlık, 1.11.1937)

İNSANLAR - II

Her zaman, fakat, bilhassa Beni sevmediğini

Anladığım zamanlarda

Görmek isterim seni de

Annemin kucağından

Seyrettiğim insanlar gibi, Küçüklüğümde...

(Eylül 1937/Varlık, 1.11.1937)

ŞAHESERİM

Aşık olduğum zamanlarda

Şiir yazmak âdetim değildir Halbuki asıl şaheserimi

Onu en çok sevdiğimi

Anladığım zaman yazdım.

Onun için bu şiiri

İlk önce ona okuyacağım.

(Eylül 1937/Papirüs, 1.6.1937)

SEYAHAT

Söğüt ağacı güzeldir.

Fakat trenimiz

Son istasyona vardığı zaman Ben dere olmayı

Söğüt olmaya

Tercih, ederim.

(Ekim 1937/Varlık, 1. 11 1937)

SEYAHAT ÜSTÜNE ŞİİRLER

I

Seyahat edildiği zamanlarda Yıldızlar konuşur

Söyledikleri şeyler

Ekseriya hüzünlüdür.

II

Sarhoş olunduğu akşamlar Islıkla çalınan şarkı

Neşelidir.

Halbuki aynı şarkı

Bir trenin penceresinde

Neşeli değil.

(Ekim 1937/Varlık, 15.12.1937)

SABAH

Elimi çok dallı bir ağaç gibi Tutarım gölün yüzüne

Ve seyrederim bulutlan

Bir deve gürültüler içinde koşar, koşar, koşarken Güneş doğmadan evvel varmak için Ufka...

(Ekim 1937/Varlık, 15.12.1937)

BEBEK SUITE’İ

(Sekiz parçadan müteşekkildir.) Yol

Düzdür.

Üzerinden tramvay geçer.

Adamlar geçer

Kadınlar geçer.

Kadınlar

Kadınlar...

Akşam, sabah

Tramvayı beklerler

Rejinin önünde...

Yeşil

Sevdikleri renk

Yeşildir.

Ellerinde

Yemek çıkınları.

Vatman

Hep karşıya bakar,

Cıgara içmez

Vatman

Ömür adamdır.

Peyzaj

Evler, dükkânlar, duvarlar, Kömür depoları,

Deniz,

Çatanalar, mavnalar, kayıklar.

Deniz

Denizi kim sevmez

Üstünde ve kenarlarında

Balık

Tutulduktan sonra.

Balıkçılar

Bizim balıkçılar

Kitaplardaki balıkçılar gibi Şarkıyı

Bir ağızdan söylemezler.

Senin Evin

Bütün bu yollardan

Tramvayla geçilir.

Halbuki senin evin

Daha ötededir.

(Ekim 1937/Papirüs, Haziran 1967)

MONTÖR SABRİ

Montör Sabri ile

Daima geceleyin

Ve daima sokakta

Ve daima sarhoş konuşuyoruz.

O her seferinde,

«Eve geç kaldım» diyor.

Ve her seferinde

Kolunda iki okka ekmek.

(Kasım 1937/Varlık, 1.1.1938)

İŞ OLSUN DİYE

Bütün güzel kadınlar zannettiler ki Aşk üstüne yazdığım her şiir Kendileri için yazılmıştır.

Bense daima üzüntüsünü çektim Onları iş olsun diye yazdığımı Bilmenin.

(Kasım 1937/İnsan, Ekim 1938)

BİR ŞEHRİ BIRAKMAK

Bu şehirde yağmur altında dolaşılır Limandaki mavnalara bakıp Şarkılar mırıldanılır geceleri.

Bu şehrin sokakları çoktur, Binlerce insan gelir gider sokaklarında...

Her akşam çayımı getiren Ve bir beyaz Rus olmasına rağmen Hoşuma giden garson kadın bu şehirdedir.

Bu şehirdedir

Valsler, fokstrotlar arasında Şuman'dan, .Brams'dan

Parçalar çaldığı zaman dönüp Bana bakan ihtiyar piyanist.

Doğduğum köye müşteri taşıyan Şirket vapurları bu şehirdedir.

Hâtıralarım bu şehirdedir.

Sevdiklerim,

Ölmüşlerimin mezarları.

Bu şehirdedir işim, gücüm, Ekmek param...

Fakat bütün bunlara mukabil Yine budur başka bir şehirdeki Bir kadın yüzünden

Bıraktığım şehir.

(18 Kasım 1937/Papirüs, 1.6.1967)

OKTAY'A MEKTUPLAR

I

Ankara, 8. 12. 37 Saat 21

Kış, kıyamet

Macar Lokantası'nda yazıyorum İlk mektubumu.Oktay'cığım Bu gece sana bütün sarhoşlarınSelâmı var

II

Ankara. 10. 12. 37 Saat 14.30

Şu anda dışarda yağmur yağıyor Ve bulutlar geçiyor aynadan Ve bugünlerde Melih'le ben Aynı kızı seviyoruz.

III

Ankara. 1.1.38 Saat 10

Bir aydanberi iş arıyorum, meteliksiz.

Ne üstte var ne başta.

Onu sevmeseydim

Belki de beklemezdim

İnsanlar için öleceğim günü.

(Varlık, 15.1,1938)

İNTİHAR

Kimse duymadan ölmeliyim Ağzımın kenannda bir parça kan bulunmalı.

Beni tanımayanlar

«Mutlak birini seviyordu» demeliler.

Tanıyanlarsa, «Zavallı, demeli, Çok sefalet çekti...»

Fakat hakiki sebep bunlardan hiçbirisiolmamalı.

(Aralık 1937/Varlık, 15.12.1937)

SOKAKTA GİDERKEN

Sokakta giderken, kendi kendime Gülümsediğimin farkına vardığım zaman Beni deli zannedeceklerini düşünüp Gülümsüyorum.

(1937/Varlık. 15.3.1940)

YATAĞIM

Ben ki her akşam, yatağımda Onu düşünüyorum,

Onu sevdiğim müddetçe

Yatağımı da seveceğim.

(Ocak 1938/İnsan, 1.10.1938)

QUANTİTATİF

Güzel kadınları severim, İşçi kadınları da severim, Güzel işçi kadınları

Daha çok severim.

(Ocak 1938/Varlık, 15.3.1940)

ALİ RIZA İLE AHMED'İN HİKÂYESİ

Ne tuhaftır Ali Rıza ile Ahmedin hikâyesi!..

Birisi köyde oturur,

Birisi şehirde

Ve her sabah

Şehirdeki köye gider,

Köydeki şehire.

(1938/ İnsan. 1.10.1938)

İÇKİYE BENZER BİR ŞEY

İçkiye benzer bir şey var bu havalarda Kötü ediyor insanı, kötü...

Hele bir de hasretlik oldu mu serde; Sevdiğin başka yerde,

Sen başka yerde;

Dertli ediyor insanı, dertli.

İçkiye benzer bir şey var bu havalarda, Sarhoş ediyor insanı, sarhoş.

(Varlık, 1.9.1951)

KÜÇÜK BİR KALP

(Jules Supervielle’den mülhem)

Asfaltın üzerinden

Bisikletle geçen kızın

Bacaklarının arasında

Bir güvercin çırpınmada

Ve küçük bir kalp,

Küçük bir kalp çarpmadadır.

(1938/Papirüs, 1.6.1967)

MANGAL

Akşam karanlığında bir şey görünmezmiş

Ateşten ve dumandan başka.

Kıtlık senelerinde kömürün bolluğu Huzur ve saadet verirmiş çocuk ruhuna Şair arkadaşım Oktay Rifat’ın...

Ve Münevver Hanım, validesi, Balık pişirirmiş mangalda ve dumanını Mukavvadan yelpazesiyle

Genzine doldururmuş arkadaşım.

(1938/İnsan, 1.10.1938)

ÜSTÜNE

Kuşlar geçer bulutun üstünden, Yağmur yağar bulutun üstüne.

Kuşlar geçer trenin üstünden, Yağmur yağar trenin üstüne.

Kuşlar geçer gecenin üstünden, Yağmur yağar gecenin üstüne.

Ve ay gelir, kuşlar nereye giderse..
Güneş doğar yağmurun üstüne.

(Mart 1939/Vatan, 16.11.1952)

ŞEHİR HARİCİNDE

Çatlamak üzre olan tomurcuklar Güzel günler vadetmededir.
Ve bir kadın, şehir haricinde; Otların üstünde,
Güneşin altında,
Yüzükoyun uzanmış;
Göğsünde ve karnında
Baharı hissetmededir.

(Mayıs 1939/Vatan, 16.11.1052)

HAYAT BÖYLE ZATEN

Bu evin bir köpeği vardı; Kıvır kıvırdı, adı Çinçon’du, öldü.

Bir de kedisi vardı: Maviş, Kayboldu.

Evin kızı gelin oldu,

Küçük Bey sınıfı geçti.

Daha böyle acı, tatlı

Neler oldu bir yıl içinde!

Oldu ya, olanların hepsi böyle...

Hayat böyle zaten!..

(Haziran 1939/Vatan. 16.11.1952)

RÖNESANS

Yarın rıhtıma gitmeli,

Rönesans çıkacak vapurdan Bakalım, nasıl şey Rönesans?

Kılığı, kıyafeti nasıl?

Şık mı, sünepe mi?

Siyasî mi, bastonu var mı elinde?

Yoksa kâküllü, bıyıklı;

Hokkabaza mı benziyor?

Ambardan mı çıkacak, kamaradan mı?

Yoksa ateşçi filân mı?

Çalışarak mı geliyor gemide?

(Temmuz 1939/Vatan. 16.11.1952)

KARANFİL

Hakkınız var, güzel değildir ihtimal Mübalâğa sanatı kadar

Varşova'da ölmesi on bin kişinin Ve benzememesi

Bir motorlu kıtanın bir karanfile, «Yârin dudağından getirilmiş».

(Eylül 1939/Varlık. 15.10.1939)

LAKIRDILARIM

1914'de doğdum

15'de konuştum

Hâlâ konuşuyorum.

Lakırdılarım ne oldu,

Gökyüzüne mi gitti?

Belki de hepsi geri gelecek Tayyare biçimine girip

1939’da.

Allah varsa eğer

Başka bir şey istemem ondan.

Bununla beraber istemem

Ne Allahın olmasını,

Ne de işimin

Allaha kalmasını.

(Eylül 1939/Varlık. 15.10.1939)

BİZİM GİBİ

Arzulu mudur acaba

Bir tank, rüyasında?

Ve ne düşünürtayyare

Yalnız kaldığı zaman?

Hep bir ağızdan şarkı söylemesini, Sevmez mi acaba gaz maskeleri, Ay ışığında?

Ve tüfeklerin merhameti yok mudur Biz insanlar kadar olsun?

(Eylül 1939/Varlık, 15.10.1039)

TEREYAĞI

Hitler amca!

Bir-gün de bize buyur.

Kâkülünle bıyıklarını

Anneme göstereyim.

Karşılık olarak ben de sana Mutfaktaki dolaptan aşırıp Tereyağı veririm.

Askerlerine yedirirsin.

(Eylül 1939/Vatan, 16.11.1952)

VEDA

Yolum asfalt,

Yolum toprak,

Yolum meydan,

Yolum gökyüzü

Ve ben neler düşünüyorum!..

Aşkı, yağmuru,

Tramvay sesini,

Otelciyi...

Ve bir mısra mırıldanıyorum Sıcak bir yemek lezzetinde..

*

Postacı, jandarma ve işsiz Hâlâ gidip geliyorlar.

Yalnız Niyazi oturuyor,

Rahmetli Süleyman Efendinin oğlu, Kahvede.

Ajans dinliyor, düşünüyor.-

«Harp olur mu,

Kıtlık olur mu?» diye.

Yahut o da biliyor,

Yakında muharebeye gideceğini.

(Ekim 1939/Vatan, 16.11.1952)

GANGSTER

(Hitler, kendini edebiyata verecek)

Şiir yazdım bunca senedir, Ne buldum?

Eşkıyalık edeceğim bundan sonra.

Haberi olsun yol kesenlerin: İş yok artık kendilerine Dağ başlarında.

Mademki ekmeklerini alıyorum Ellerinden,

Buyursunlar onlar da benim yerime.

Münhal var edebiyat âleminde.

(Eylül 1939/Vatan. 10.11.1952)

TENEZZÜH

Böyle gece yansından sonra, Ne diye ışık yanar bu dağ evinde?

Ne yaparlar acaba içerdekiler?

Konuşurlar mı, tombala mı oynarlar?

Belki o, belki bu..

Konuşurlarsa ne konuşurlar?

Muharebeden mi, vergilerden mi?

Belki de hiçbir şey yapmazlar; Çocuklar uyumuştur,

Efendi gazete okur;

İyâli dikiş dikmektedir.

Onu da yapmazlar belki de.

Kimbilir,

Belki de yazılmaz

Ne yaptıkları.

(Şubat 1940/Vatan. 16.11.1952)

BEN ORHAN VELİ

Ben Orhan Veli,

«Yazık oldu Süleyman Efendiye»

Mısra-ı meşhurunun mübdii..

Duydum ki merak ediyormuşsunuz, Hususi hayatımı,

Anlatayım:

Evvelâ adamım, yani

Sirk hayvanı filân değilim.

Burnum var, kulağım var, Pek biçimli olmamakla beraber.

Bir evde otururum,

Bir işte çalışırım.

Ne başımda bulut gezdiririm, Ne sırtımda mühr-ü nübüvvet.

Ne İngiliz kıralı kadar

Mütevazıyım,

Ne de Celâl Bayar'ın

Sabık ahır uşağı gibi aristokrat.

Ispanağı çok severim.

Puf böreğine hele

Biterim.

Malda mülkte gözüm yoktur.

Vallahi yoktur.

Oktay Rıfat'la Melih Cevdet'tir En yakın arkadaşlarım.

Bir de sevgilim vardır pek muteber; İsmini söyleyemem,

Edebiyat tarihçisi bulsun.

Ehemmiyetsiz şeylerle de uğraşırım, Meşgul olmadığım ehemmiyetsiz Sadece üdeba arasındadır.

Ne bileyim,

Belki daha bin bir huyum vardır.

Amma ne lüzum var hepsini sıralamaya?

Onlar da bunlara benzer.

(Nisan 1940/İnkılâpçı Gençlik, 15.8.1942)

HARDALNAME

Ne budala şeymişim meğer, Senelerdenberi anlamamışım Hardalın cemiyet hayatındaki mevkiini.

«Hardalsız yaşanmaz.»

Bunu Abidin de söylüyordu geçende.

Daha büyük hakikatlere

Ermiş olanlara.

Biliyorum, lâzım değil ama hardal Allah kimseyi hardaldan etmesin.

(Mart 1940/Vatan. 16.11.1952)

MANZARA

Karşı evin arkasından ay doğdu.

Akşam serinliğiçıktı.

Tramvay sesleri geliyor, Deniz kokusu geliyor uzaktan.

Manzaradan pek fazla mütehassisim.

(Nisan 1940/Papirüs. 1.6.1967)

RESİMLER

Hiçbiri ona ait değil,

Fakat ne hazin isimleri var Şu resimlerin:

«Nisan sabahı»,

«Yağmurdan sonra»

Ve «Dansöz».

Baktıkça ağlamak geliyor içimden.

(Nisan 1940/Papirüs, 1.6.1967)

KUŞ VE BULUT

Kuşçu amca!

Bizim kuşumuz da var,

Ağacımız da.

Sen bize bulut ver sade

Yüz paralık.

(Varlık, 15.3.1940)

BEYAZ MAŞLAHLI HANIM

Kalender’den sandala bindi Beyaz maşlahlı hanım.

Birelinde şemsiye,

Bir eliyle açtı yelpazesini; Cuma günü Göksu’ya gitti Beyaz maşlahlı hanım...

(Eylül 1940/Vatan,. 16.11.1952)

ÇOK ŞÜKÜR

Bir insan daha var, çok şükür, evde; Nefes var,

Ayak sesi var;

Çok şükür, çok şükür.

(Yeni Ufuklar. Mayıs 1958)

FENA ÇOCUK

Mektepten kaçıyorsun,

Kuş tutuyorsun.

Deniz kenarına gidip

Fena çocuklarla konuşuyorsun, Duvarlara fena resimler yapıyorsun; Bir şey değil,

Beni de baştan çıkaracaksın.

Sen de fena çocuksun!

(Nisan 1941/Vatan, 16.11.1952)

BAYRAK

Ey bir muharebe meydanında Avuçları kanımla dolu,

Kafası gövdemin altında, Bacağı kolumun üstünde,

Cansız uyuyan insan kardeşim!

Ne adını biliyorum,

Ne günahını.

ihtimal aynı ordunun neferleriyiz, ihtimal düşman.

Belki de tanırsın beni.

Ben İstanbul'da şarkı söyleyen Tayyareyle Hamburg'a düşen, Majino'da yaralanan,

Atina'da açlıktan ölen,

Singapur'da esir edilenim.

Alınyazımı kendim yazmadım.

Bununla beraber biliyorum, O yazıyı yazanlar kadar olsun, Çilekli dondurmanın tadını, Cazbant sesindeki sevinci, Meşhur olmanın azametini.

Sen de nimetler tanırsın biliyorum; Çaydan, simitten,

Kalınca bir paltodan gayrı.

Zeytinyağlı enginar, kremalı keklik Bir kadeh

Black And White viski,

Kıl pranga kızıl çengi bir esvap.

Yirmi yıllık çalışmanın

Bir kurşunluk hükmü varmış, Hayata

Harkof bölgesinde atılmakmış nasip; Aldırma.

Biz bir bayrak getirdik buraya kadar; Onu daha ileriye götürürler; Şu dünyada topu topu

iki milyar kişiyiz,

Birbirimizi biliriz.

(Papirüs, Ocak 1087)

HAY-KAY[1]

Yosun kokusu

Ve bir tabak karides

Sandıkburnu'nda.

1. Şairin şiir el defterinde bu hay-kay'ın altında ve yine «hay-kay» başlığıyla şu şiiri bulunmaktadır:

Gemliğe doğru

Denizi göreceksin

Sakın şaşırma!

NETİCE

ROBENSON

Haminnemdir en sevgilisi Çocukluk arkadaşlarımın

Zavallı Robenson’u ıssız adadan Kurtarmak için çareler düşündüğümüz Ve.birlikte ağladığımız günden beri Biçare Güliver’in

Devler memleketinde

Çektiklerine.

(Kasım 1937/Varlık, 15.12.1937)

RÜYA

Annemi ölmüş gördüm rüyamda.

Ağlayarak uyanmışım

Hatırlattı bana, bir bayram sabahı Gökyüzüne kaçırdığım balonuma bakıp Ağlayışımı.

(1938/İnsan, 1.10.1938)

İNSANLAR

Ne kadar severim o insanları !

O insanlar ki, renkli, silik Dünyasında çıkartmaların Tavuklar, tavşanlar ve köpeklerle beraber Yaşayan insanlara benzer (Ağustos 1937/Varlık.15.0.1937)

BAYRAM

Kargalar, sakın anneme söylemeyin!

Bugün toplar atılırken evden kaçıp Harbiye Nezareti'ne gideceğim.

Söylemezseniz size macun alırım, Simit alırım, horoz şekeri alırım; Sizi kayık salıncağına bindiririm kargalar, Bütün zıpzıplarımı size veririm.

Kargalar, ne olur anneme söylemeyin!

(Kasım 1938/Varlık, 15.3.1940)

HİCRET - I

Damlara bakan penceresinden Liman görünürdü

Ve kilise çanları

Durmadan çalardı, bütün gün.

Tren sesi duyulurdu yatağından Arada bir

Ve geceleri.

Bir de kız sevmeye başlamıştı.

Karşı apartımanda.

Böyle olduğu halde

Bu şehri bırakıp

Başka şehre gitti.

(Kasım 1937/Varlık, 15.12.1937)

HÎCRET - II

Şimdi kavak ağaçlan görünüyor-Penceresinden, Kanal boyunca.

Gündüzleri yağmur yağıyor; Ay doğuyor geceleri

Ve pazar kuruluyor, karşı meydanda.

Onunsa daima;

Yol mu, para mı, mektup mu; Bir düşündüğü var.

(Kasım1938/Gençlik,19.5.1938)

SOL ELİM

Sarhoş oldum da

Seni hatırladım yine;

Sol elim,

Acemi elim,

Zavallı elim!

GÖLGEM

Bıktım usandım sürüklemekten onu, Senelerdir, ayaklarımın ucunda; Bu dünyada biraz da yaşayalım, O tek başına, Ben tek başıma.

(Eylül 1937/Varlık, 15.12.1937)

GÖZLERİM

Gözlerim,

Gözlerim nerde?

Şeytan aldı götürdü;

Satamadan getirdi.

Gözlerim,

Gözlerim nerde?

(Ekim 1937)

DAĞ BAŞI

Dağ basındasın;

Derdin günün hasretlik;

Akşam olmuş,

Güneş batmış,

İçmeyip de ne haltedeceksin?

ŞOFÖRÜN KARISI

Şoförün karısı, kıyma bana, El etme öyle pencereden, Soyunup dokunup;

Senin, eniştende gözün var; Benimse gençliğim var;

Mapuslarda çürüyemem;

Başımı belâya sokma benim; Kıyma bana.

(İşte, 15.6.1944)

DEDİKODU

Kim söylemiş beni

Süheylâ'ya vurulmuşum diye?

Kim görmüş, ama kim,

Eleni'yi öptüğümü,

Yüksekkaldırım'da, güpegündüz?

Melâhat'i almışım da sonra Alemdar'a gitmişim, öyle mi?

Onu sonra anlatırım, fakat Kimin bacağını sıkmışım tramvayda?

Güya bir de Galata'ya dadanmışız; Kafaları çekip çekip

Orada alıyormuşuz soluğu; Geç bunları, 'anam babam, geç, Geç bunları bir kalem;

Bilirim ben yaptığımı.

Ya o, Muallâ'yı sandala atıp, Ruhumda hicranın'ı söyletme hikâyesi?

KİTABE-İ SENG-İ MEZAR

I

Hiçbir şeyden çekmedi dünyada Nasırdan çektiği kadar;

Hattâ çirkin yaratıldığından bile O kadar müteessir değildi; Kundurası vurmadığı zamanlarda Anmazdı ama Allahın adını, Günahkâr da .sayılmazdı.

Yazık oldu Süleyman Efendi'ye.

(Nisan1938/İnsan. 1.10.1938) KlTABE-İ SENG-İ MEZAR

II

Mesele falan değildi öyle, To be or not to be kendisi için; Bir akşam uyudu;

Uyanmayıverdi.

Aldılar, götürdüler.

Yıkandı, namazı kılındı, gömüldü.

Duyarlarsa öldüğünü alacaklılar Haklarını helâl ederler elbet.

Alacağına gelince...

Alacağı yoktu zaten rahmetlinin.

(Ocak 1940/Varlık, 15,3.1940)

KİTABE-İ SENG-İ MEZAR

III

Tüfeğini deppoya koydular, Esvabını başkasına verdiler.

Artık ne torbasında ekmek kırıntısı, Ne matrasında dudaklarının izi; Öyle bir rûzigâr ki,

Kendi gitti,

İsmi bile kalmadı yadigar.

Yalnız şu beyit kaldı,

Kahve ocağında, el yazısıyla: «Ölüm Allahın emri,

Ayrılık olmasaydı.»

(Eylül1941/İnsan, 1.8.1943)

DERDİM BAŞKA

Sanma ki derdim güneşten ötürü; Ne çıkar bahar geldiyse?

Bademler çiçek açtıysa?

Ucunda ölüm yok ya.

Hoş, olsa da korkacak mıyım zaten Güneşle gelecek ölümden?

Ben ki her Nisan bir yaş daha genç, Her bahar biraz daha âşığım; Korkar mıyım?

Ah, dostum, derdim başka...

?

Neden liman deyince

Hatırıma direkler gelir

Ve açık deniz deyince yelken?

Mart deyince kedi,

Hak deyince işçi

Ve neden ihtiyar değirmenci Allaha inanır düşünmeden?

Ve rüzgârlı havalarda

Yağmur iğri yağar?

(Mart 1938/İnsan, 1.10.1938)

HARBE GİDEN

Harbe giden sarı saçlı çocuk!

Gene böyle güzel dön;

Dudaklarında deniz kokusu, Kirpiklerinde tuz;

Harbegiden sarı saçlı çocuk!

(Mayıs 1940)

BAŞAĞRISI

I

Yollar ne kadar güzel olsa, Gece ne kadar serin olsa, Beden yorulur,

Başağrısı yorulmaz.

II

Şimdi evime girsem bile

Biraz sonra çıkabilirim

Madem ki bu esvaplarla ayakkaplar benim Ve madem ki sokaklar kimsenin değil.

(Nisan 1938/İnsan, 1.10.1938)

SABAHA KADAR

Şu şairler sevgililerden beter; Nedir bu adamlardan çektiğim?

Olur mu böyle, bütün bir geceyi Bir mısraın mahremiyetinde geçirmek?

Dinle bakalım, işitebilir misin Türküsünü damların, bacaların Yahut da karıncaların buğday taşıdıklarını Yuvalarına?

Beklemesem olmaz mı güneşin doğmasını Kullanılmış kafiyeleri yollamak için, Kapıma gelecek çöpçülerle, Deniz kenarına?

Şeytan diyor ki: «Aç pencereyi; Bağır, bağır, bağır; sabaha kadar.»

(Varlık 1939/Varlık, 15.3.1940)

İSTANBUL İÇİN

Nisan

İmkânsız şey

Şiir yazmak,

Aşıksan eğer,

Ve yazmamak,

Aylardan Nisansa.

Arzular ve Hâtıralar

Arzular başka şey,

Hâtıralar başka.

Güneşi görmeyen şehirde, Söyle, nasıl yaşanır?

Böcekler

Düşünme,

Arzu et sade!

Bak, böcekler de öyle yapıyor.

Davet

Bekliyorum

Öyle bir havada gel ki, Vazgeçmek mümkün olmasın.

(Nisan 1940)

NE KADAR GÜZEL

Çayın rengi ne kadar

Sabah sabah,

Açık havada!

Hava ne kadar güzel!

Oğlan çocuk ne kadar güzel!

Çay ne kadar güzel!

SEVDAYA MI TUTULDUM?

Benim de mi düşüncelerim olacaktı, Ben de mi böyleuykusuz kalacaktım, Sessiz, sedasız mı olacaktım böyle Çok sevdiğim salatayı bile Aramaz mı olacaktım?

Ben böyle mi olacaktım?

(Nisan 1939/Varlık, 15.3.1940)

GEMİLERİM

Elifbamın yapraklarında Gemilerim, yelkenli gemilerim.

Giderler yamyamların memleketlerine Gemilerim, yan yata yata; Gemilerim, kurşunkalemiyle çizilmiş; Gemilerim, kırmızı bayraklı.

Elifbamın yapraklannda Kız Kulesi,

Gemilerim,

(Kasım 1938/Varlık, 15.3.1940)

GÜZEL HAVALAR

Beni bu güzel havalar mahvetti, Böyle havada istifaettim Evkaftaki memuriyetimden ütüne böyle havada alıştım, Böyle havada âşık oldum; Eve ekmekle tuz götürmeyi Böyle havalarda unuttum; Şiir yazma hastalığım Hep böyle havalarda nüksetti; Beni bu güzel havalar mahvetti.

(Nisan 1940)

KARMAKARIŞIK

Bir okla yaralı kalbim, Boyacının sandığında; Güvercinim kâğıt helvasında; Sevgilim kayığın burnunda; Yarısı balık,

Yarısı insan;

İn miyim?

Cin miyim?

Ben neyim?

ILLUSION

Eski bir sevdadan kurtulmuşum; Artık bütün kadınlar güzel; Gömleğim yeni,

Yıkanmışım,

Tıraş olmuşum;

Sulh olmuş.

Bahar gelmiş.

Güneş açmış.

Sokağa çıkmışım, insanlar m hat; Ben de rahatım.

(Mart 1940/Ses, 1.4.1940)

ANLATAMIYORUM

Ağlasam sesimi duyar mısınız, Mısralanmda;

Dokunabilir misiniz

Gözyaşlanma, ellerinizle?

Bilmezdim şarkıların bu kadar güzel, Kelimelerinse kifayetsiz olduğunu Bu derde düşmeden önce.

Bir yer var, biliyorum; Her şeyi söylemek mümkün; Epeyce yaklaşmışım, duyuyorum; Anlatamıyorum.

(Nisan 1940/Anadolu. 9.2.1947)

KIZILCIK

İlk yemişini bu sene verdi, Kızılcık,

Üç tane;

Bir daha seneye beş tane verir;.

Ömür çok,

Bekleriz;

Ne çıkar?

İlâhi kızılcık!

(Nisan 1940)

ESKİ KARIM

Nedendir, biliyor musun; Her gece rüyama girişin, Her gece şeytana uyuşum, Bembeyaz çarşafların üstünde; Nedendir, biliyor musun?

Seni hâlâ seviyorum, eski kanm.

Ama ne kadınsın, biliyor musun!

KUŞLAR YALAN SÖYLER

İnanma ceketim, inanma Kuşların söylediklerine; Benim mahrem-i esrarım sensin.

İnanma kuşlar bu yalanı Her bahar söyler.

İnanma ceketim, inanma!

(Nisan 1940)

FESTİVAL

Ekmek karnesi tamam ya, Kömür beyannamesi de verilmiş; Düşünme artık parasızlığı; Düşünme yapacağın yapıyı; El tutar, ömür yeter; Yanna Allah kerim;

Dayan hovarda gönlüm!

KASİDE

Elinde Bursa çakısı,

Boynunda kırmızı yazma; Değnek soyarsın akşamlara kadar, Fulya tarlasında.

Ben sana ‘hayran,

Sen cama tırman.

(Eylül 1940)

EFKÂRLANIRIM

Mektup alır, efkârlanırım; Rakı içer, efkârlanırım; Yola çıkar, efkârlanırım.

Ne olacak bunun sonu, bilmem.

«Kâzım’ım» türküsünü söylerler, Üsküdar’da;

Efkârlanırım.

(Eylül 1940)

SÖZ

Aynada başka güzelsin, Yatakta başka;

Aldırma söz olur diye; Tak takıştır,

Sür sürüştür;

İnadına gel,

Piyasa vakti,

Mahallebiciye.

Söz olurmuş,

Olsun;

Dostum değil misin?

(Şubat 1941)

VAZGEÇEMEDİĞİM

DELİ EDER İNSANI BU DÜNYA; BU GECE, BUYILDIZLAR, BU KOKU, BU TEPEDEN TIRNAĞA ÇİÇEK AÇMIŞ AĞAÇ

BİR ROMAN KAHRAMANI

Çadırımın üstüne yağmur yağıyor, Saros körfezinden rüzgâr esiyordu, Ve ben, bir roman kahramanı, Ot yatağın içinde,

İkinci dünya harbinde, Başucumda zeytinyağı yakarak Mevzuumu yaşamaya çalışıyordum Bir şehirde başlayıp Kimbilir nerde,

Kimbilir ne gün bitecek mevzuumu.

(Ülkü. 1.1.1945)

SAKAL

Hanginiz bilir, benim kadar, Karpuzdan fener yapmasını; Sedefli hançerle, üstüne, Gülcemal resmi çizmesini; Beyit düzmesini;

Mektup yazmasını;

Yatmasını,

Kalkmasını;

Bunca yılın Halimesi’ni Hanginiz bilir, benim kadar, Memnun etmesini?

Değirmende ağartmadık biz bu sakalı!

(Temmuz 1941)

YOLCULUK

Rıfkı Melûl Meriç’e

Ne var ki yolculukta, Her sefer ağlatır beni, Ben ki yalnızım bu dünyada?

Bir sabah kızıllığında Yola çıkarım Uzunköprü’den; Yaylının atları şıngır mıngır; Arabacım on dört yaşında, Dizi dizime değer bir tazenin, Çarşaflı, ama hafifmeşrep; Gönlüm şen olmalı değil mi?

Nerdee!.

Söyleyin, ne var bu yolculukta?

TREN SESİ

Garibim;

Ne bir güzel var avutacak gönlümü, Bu şehirde,

Ne de bir tanıdık çehre; Bir tren sesi duymaya göreyim, Gözüm, iki çeşme.

İSTANBUL TÜRKÜSÜ

İstanbul’da Boğaziçi’nde, Bir fakir Orhan Veli’yim; Veli’nin oğluyum,

Tarifsiz kederler .içinde.

Urumelihisarı’na oturmuşum; Oturmuş da, bir türkü tutturmuşum: «İstanbul’un mermer taşları; Başıma da konuyor, konuyor aman,martı kuşları;

Gözlerimden boşanır hicran yaşları; Edalı’m,

Senin yüzünden bu hâlim.»

«İstanbul’un orta yeri sinema; Garipliğim, mahzunluğum duyurmayın anama; El konuşur, sevişirmiş, bana ne?

Sevdalı’m,

Boynuna vebalim!»

İstanbul’da, Boğaziçi’ndeyim; Bir fakir Orhan Veli; Velinin oğlu;

Tarifsiz kederler içindeyim.

(Ülkü, 1.2.1045)

DEĞİL

Bilmem ki nasıl anlatsam; Nasıl, nasıl, size derdimi!

Bir dert ki yürekler acısı, Bir dert ki düşman başına.

Gönül yarası desem...

Değil!

Ekmek parası desem...

Değil!

Bir dert ki...

Dayanılır şey değil.

GİDERAYAK

Handan, hamamdan geçtik, Gün ışığındaki hissemize razıydık; Saadetinden geçtik,

Ümidine razıydık;

Hiçbirini bulamadık; Kendimize hüzünler icadettik, Avunamadık;

Yoksa biz...

Biz bu dünyadan değil miydik?

(Ülkü. 1.1.1945)

KEŞAN

21.8.1942,

Cumhuriyet Hanı’nda; Ne güzel bir geceydi!

Sabaha karşı yağmur yağdı.

Güneş doğdu, ufuk kana boyandı; Çorbam geldi, sıcak sıcak; Kamyon geldi kapımıza dayandı.

Karnım tok,

Sırtım pek;

Ver elini Edirne şehri.

MİSAFİR

Dün fena sıkıldım, akşama kadar; İki paket cigara bana mısın demedi; Yazı yazacak oldum, sarmadı; Keman çaldım ömrümde ilk defa; Dolaştım,

Tavla oynayanları seyrettim, Bir şarkıyı başka makamla söyledim; Sinek tuttum, bir kibrit kutusu; Allah kahretsin, en sonunda, Kalktım, buraya geldim.

ESKiLER ALIYORUM

Eskiler alıyorum

Alıp yıldız yapıyorum Musiki ruhun gıdasıdır Musikiye bayılıyorum

Şiir yazıyorum

Şiir yazıp eskiler alıyorum Eskiler verip musikiler alıyorum

Bir de rakı şişesinde balık olsam

DESTAN GİBİ

YOL TÜRKÜLERİ

«Hereke’den çıktım yola, Selâm verdim sağa sola, Haydi, benim bu dünyaya garip gelmiş şairim, Yolun açık ola!»

İzmit sokakları yaprak içindeydi; Başımızda, unutamadığım şehrin havası; Dilimde hep oraların şarkıları; Ellerim ceplerimde,

Bir aşağı bir yukarı.

Sonbahar;

İzmit sokakları yaprak içindeydi.

«İzmit’in köprüsü betondur beton, Nasıl kadrin bilmez yanında yatan, Sensin gece gündüz gözümde tüten.

Yüreğim yanıktır, ciğerim delik, Of, of, kemirir bağrımı of, ince hastalık.»

Arifiye!

Şoför durdu, Enistütü Mektebi, dedi.

Süleyman Edip bey müdürün adı.

Bir yol da burada duralım; Ellerinde nasır, yüzlerinde nur, Yarına ümitle yürüyenlere Bir selâm uçuralım.

«Ada yolu kestane

Aman dökülür tane tane.»

Ada demek, Adapazarı demek; Kadehler şişe olur Çark’ın başında; Zaten efkârlısın, Ayağını denk al, şekerim.

«Hükümat önünden geçtim, Oturdum bir kahve içtim, Hendek’te bir güzel gördüm, Yavuklumdan vazgeçtim;

Hendeğin yolları taştan, Sen çıkardın beni baştan.»

Sabahları erken kalkılıyor yolculukta; Doğan güneşe karşı,

Dertler biraz daha unutulmuş, Gurbete biraz daha alışılmış, Yapılacak işler düşünülüyor.

«Düzce yolu düz gider,

Aman bir edalı kız gider.»

Düzce’deyim Yeşil Yurt Oteli’nde.

Otelin önü çarşı,

Salepçiler salep satar otele karşı.

Yine dertli geçirdim geceyi, Şarkılar, türkülerle:

«Evlerinin yüzü aşı boyası, İnsaf bilmez yüreğine acı değesi, Duyduğumdan beterini duyası.»

Alışamıyacak mıyım,

Unutamıyacak mıyım?

Güneşten sonra yattım,

Güneşten önce kalktım;

Pencereden dışarıya şöyle bir baktım: Ufuk, yeşil yeşil, ağarıyordu.

Sevgilim, dedim,

Dördüncü uykudadır şimdi; Galata Köprüsü açılmak üzeredir; Kül rengi sulara

Kirli bir gün ışığı dökülecektir.

Çatanalar, mavnalar, kayıklar, Limanda sıra bekleyen gemilerin arasında İnsanlar hayat mücadelesinde; Adamlar, kadınlar, çocuklar; Ellerinde yemek çıkınları, Rejiye giden işçi kızlar.

«Benden selâm olsun Bolu Beyi’ne, Çıkıp şu dağlara yaslanmalıdır; Ok gıcırtısından, kalkan sesinden, Dağlar seda verip seslenmelidir.»

Hey, hey!

Hey dağlar, hey dağlar, Bolu’nun dağları, hey!

Savulun geliyorum, hey Bolu beyleri!

Böyle olur yüksek yerin rüzgârı; Böylesine söyletir insanı, Yokuş çıkar, döne döne; Yokuştan bir Döne çıkar;İsa Balı’nın ardından Hanoğlu

Kocabey çıkar; Ayvaz çıkar, Hoylu çıkar; Bir yardan Köroğlu çıkar:

«Hemen Mevlâ ile sana dayandım, Arkam sensin, kalem sensin, dağlar hey!»

Kır At’a nal mı dayanır?

Dağlar uykudan uyanır,

Yer gök kızıla boyanır.

Bu dağlardan geçmedinse, Bu sulardan içmedinse,

Yaşadım deme be, ahbap.

El dayanmaz, diş dayanmaz pınar başlarında Kavaklar yatar, boylu boyunca.

Ovaya kereste indiren arabalardan Ses gelir, inceden ince:

«Arabalar yük indirir ovaya, Arabacı değnek vurur düveye, Başın döner, bakamazsın havaya.»

Arabacı nasıl kıyar düvesine?

Varı yoğu bir çift öküzü, Gelinlik bir kızı,

Üç tane kuzu;

Her şey ateş pahasına.

Korozman yaptık yolda posta ile, Canım posta, gülüm posta, Selâm götür eşe dosta.

Şehirliden vilâyete ilâm verilmiş, Belediye meydanına radyo kurulmuş; Verdiğimiz haberlerin özeti... Falan filân; Bir teneke benzin aldık

karaborsadan, «Dayan!» dedik.

Gerede’nin yolu,

Reşadiye gölü.

Bir göl ki...

İnsanın şair olup şiir söyleyeceği geliyor

«Akşam oldu yine bastı kareler.»

Oturdum sırtın üstüne.

Geçmiş günleri düşündüm.

Askerdim, Adilhan köyündeydim; Böyle bir akşamdı yine; İçimde yine İstanbul hasreti, Dalmış düşünmüştüm;

«Bu dağlar Koru dağları değil, Bu köy Adilhan köyü değil; Ne şu değirmen Ferhat ağanın, Ne de bu türkü hazin;

Ne açım, ne susuz,

Ne de gurbet elde yalnız.

Hele güneş bir çekilsin, Gideceğim bir ahçı dükkânına Bu akşam da orada içeceğim; Hele şu Haliç vapuru

İskeleye yanaşsın,

Yolcular çıksın hele;

En güzel saati şimdi Eyüp’ün.»

Haydi yavrum, yolcu yolunda gerek.

Nihayet göründü Ibrıcık köyü.

- Selâmün aleyküm kahveci dayı!

- Aleyküm selâm, evlât, Bir hastamız var, makine bekliyor.

Bir hastaları varmış, makine bekliyor .

Gübre kokuyor kahvenin peykeleri.

Herkesin derdi başka;

- Memleket, hemşeri?

- Sinop.

«Uy neyimiş neyimiş, aman aman, Kaderim böyle imiş,

Yâr üstüne yâr sevmek, aman aman, Ateşten gömleğimiş.»

«Gerede’ye vardık, günlerden Pazar Kaldırımlarında yosmalar gezer; Bilmem, bu gurbetlik ne kadar uzar.

Yüreğim yanıktır, ciğerim delik, Of of, kemirir bağrımı of, ince hastalık.»

Zonguldak yolundayız.

Dağların tepesinden,

Birdenbire denizi göreceğiz.

Denizi gökle bir göreceğiz, Şimal rüzgârları gelecek uzaktan.

O yolcu, biz yolcu,

Şimal rüzgârlarıyla öpüşeceğiz.

Güneşli bir günde,

Masmavi göreceğiz Karadeniz’i.

Balkaya’dan Kapuz’a kadar, Karış karış biliriz biz bu şehri; E.K.İ.’nin çiçekli bahçeleri Rıhtıma kömür taşıyan vagonlarıyla; Paydos saatlerinde yollara dökülen Soluk benizli insanlarıyla.

«Siyah akar Zonguldağın deresi; Yüzkarası değil, kömür karası; Böyle kazanılır ekmek parası.»

Gemiler vardı limanda gemiler Herbiri yeni bir ufka gider.

1945

YENİSİ

TAHATTUR

Alnımdaki bıçak yarası

Senin yüzünden;

Tabakam senin yadigârın;

«İki elin kanda olsa gel» diyor Telgrafın;

Nasıl unuturum seni ben,

Vesikalı yârim?

(Temmuz 1940/Küllük, 1.9.1940)

ALTIN DİŞLİM

Gel benim canımın içi, gel yanıma; İpek çoraplar alayım sana; Taksilere bindireyim,

Çalgılara götüreyim seni.

Gel, .

Gel benim altın dişlim;

Sürmelim, ondüle saçlım, yosmam; Mantar topuklum, bobsitilim, gel.

BİR İŞ VAR

Her gün bu kadar güzel mi bu deniz?

Böyle mi görünür gökyüzü her zaman?

Her zaman güzel mi bu kadar, Bu eşya, bu pencere?

Değil,

Vallahi değil;

Bir iş var bu işin içinde.

ŞANOLU ŞİİR

Kadehlerin biri gelir, biri gider, Mezeler çeşit çeşit;

Bir sevdiğim şanoda şarkı söyler; Biri yanıbaşımda,

İçer içer, ötekini kıskanır.

Kıskanma, güzelim, kıskanma; Senin yerin başka,

Onun yeri başka.

İÇİNDE

Denizlerimiz var, güneş içinde; Ağaçlarımız var, yaprak içinde; Sabah akşam gider gider geliriz, Denizlerimizle ağaçlarımız arasında, Yokluk içinde.

CIMBIZLI ŞİİR

Ne atom bombası,

Ne Londra Konferansı;

Bir elinde cımbız,

Bir elinde ayna;

Umurunda mı dünya!

KUMRULU ŞİİR

Duyduğum yoktu ne vakittir Güvercin sesi, kumru sesi, pencerede; İçime gene

Yolculuk mu düştü, nedir?

Nedir bu yosun kokusu,

Martıların gürültüsü havalarda; Nedir?

Yolculuk olmalı, yolculuk.

(Varlık, 1.1.1947)

SERESERPE

Uzanıp yatıvermiş, sereserpe; Entarisi sıyrılmış hafiften ; Kolunu kaldırmış, koltuğu görünüyor; Bir eliyle de göğsünü tutmuş.

içinde kötülüğü yok, biliyorum; Yok, benim de yok ama…

Olmaz ki!

Böyle de yatılmaz ki!

(Varlık, 1.9.1946)

AH NEYDİ BENİM GENÇLİĞİM!

Nerde böyle hüzünlenmek o zaman; İçip içip ağlamak,

Uzaklara dalıp şarkı söylemek; Hafta sekiz ben eğlentide; Bugün saz, yarın sinema,

Beğenmedin Aile Bahçesi;

Onu da beğenmedin, parka;

Sevdiğim dillere destan;

Sevdiğim,

Meyil verdiğim;

Ben dizinin dibinde elpençe divan, Samanlık seyran.

Nerde,

Nerde,

Nerde böyle hüzünlenmek o zaman!

(Varlık, 1.2.1947)

DENİZİ ÖZLEYENLER İÇİN

Gemiler geçer rüyalarımda, Allı pullu gemiler, damların üzerinden; Ben zavallı,

Ben yıllardır denize hasret, «Bakar bakar ağlarım».

Hatırlarım ilk görüşümü dünyayı, Bir midye kabuğunun aralığından: Suların yeşili, göklerin mavisi, Lâpinaların en harelisi...

Hâlâ tuzlu akar kanım

İstiridyelerin kestiği yerden.

Neydi o deli gibi gidişimiz, Köpükler ki fena kalpli değil, Köpükler ki dudaklara benzer; Köpükler ki insanlarla

Zinaları ayıp değil.

Gemiler geçer rüyalarımda, Allı pullu gemiler, damların üzerinden; Ben zavallı,

Ben yıllardır denize hasret.

(Aile, 1947, sayı l)

KAPALI ÇARŞI

Giyilmemiş çamaşırlar nasıl kokar bilirsin, Sandık odalarında;

Senin de dükkânın öyle kokar işte.

Ablamı tanımazsın,

Hürriyette gelin olacaktı, yaşasaydı; Bu teller onun telleri.

Bu duvak onun duvağı işte.

Ya bu camlardaki kadınlar?

Bu mavi mavi,

Bu yeşil yeşil fistanlı...

Geceleri de ayakta mı dururlar böyle?

Ya şu pembezar gömlek?

Onun da bir hikâyesi yok mu?

Kapalı Çarşı deyip de geçme: Kapalı Çarşı,

Kapalı kutu.

(Varlık, 1.3.1947)

ÖLÜME YAKIN

Akşam üstüne doğru, kış vakti; Bir hasta odasının penceresinde; Yalnız bende değil yalnızlık hâli; Deniz de karanlık, gökyüzü de; Bir acaip, kuşların hâli.

Bakma fakirmişim, kimsesizmişim, —Akşam üstüne doğru, kış vakti— Benim de sevdalar geçti başımdan.

Şöhretmiş, kadmmış, para hırsıymış; Zamanla anlıyor insan dünyayı.

Ölürüz diye mi üzülüyoruz?

Ne ettik, ne gördük şu fâni dünyada Kötülükten gayri?

Ölünce kirlerimizden temizlenir, Ölünce biz de iyi adam oluruz; Şöhretmiş, kadınmış, para hırsıymış, Hepsini unuturuz.

ZİLLİ ŞİİR

Bir memurlar,

Saat dokuzda, saat on ikide, saat beşte, Biz bizeyizdir caddelerde.

Böyle yazmış yazımızı Ulu Tanrı; Ya paydos zilini bekleriz, Ya aybaşını.

(Varlık, 1.12.1946)

FIRFIRLI ŞİİR

Uyandım baktım ki bir sabah, Güneş vurmuş içime;

Kuşlara, yapraklara dönmüşüm, Pır pır eder durur, bahar rüzgârında.

Kuşlara, yapraklara dönmüşüm; Cümle âzam isyanda;

Kuşlara, yapraklara dönmüşüm; Kuşlara,

Yapraklara.

ALTINDAĞ

Altındağ, Ankara'nın arka tarafında kurulmuş büyük bir fakir fukara mahallesidir. Aşağıda okuyacağınız parçalar bu mahalleden bahseden uzun bir şiirden alınmıştır.Sabaha karşı bütün Altındağ rüya görür. Burada, sadece,bir genç kızla bir lağımcının rüyasını okuyacaksınız.

Biri bir koca görür rüyasında: Yüz lira maaşlı kibar bir adam.

Evlenir, şehire taşınırlar.

Mektuplar gelir adreslerine: Şen Yuva Apartımanı, bodrum katı.

Kutu gibi bir dairede otururlar.

Ne çamaşıra gidilir artık, ne cam silmeye; Bulaşıksa kendi bulaşıkları.

Çocukları olur, nurtopu gibi; Elden düşme bir araba satın alınır.

Kızılay Bahçesi'ne gidilir sabahları; Kumda oynasın diye küçük Yılmaz, Kibar çocukları gibi.

Lâğımcının hamam rüyasıdır, Rüyaların en güzeli.

Uzanır yatar göbek taşına; Tellaklar gelip dizilir yanıbaşına.

Biri su döker,

Biri sabunlar;

Elinde kese sıra bekler biri.

Yeni müşteriler girerken içeri, Lâğımcı,

Pamuklar gibi çıkar dışarı.

SUCUNUN TÜRKÜSÜ

Su taşırım, eşeğim önümde; Deh, eşeğim, deh!

Bin kişinin canına can katar günde; Deh, eşeğim, deh!

İki teneke bir yanına,

İki teneke öbür yanına;

Salına salına;

Can katar günde bin kişinin canına; Deh, eşeğim, deh!

Şu dünyada varım yoğum:

Karım, eşeğim, oğlum.

Deh, eşeğim deh!

Hepinize uzun ömürler versin Tanrım.

Siz ölürseniz, ben ne yaparım?

Deh, eşeğim, deh!

O su taşır, bana yağ bal,

Karıma süt olur

Çamurlu su, içene afiyet olur.

Günde yüz hane, bin nüfus

—Deh, eşeğim, deh!—

Hayat bulur,

Sıhhat bulur,

Bereket bulur.

(Yaprak, 1.11.1949)

GÜN OLUR

Gün olur, alır başımı giderim, Denizden yeni çıkmış ağlann kokusunda Şu ada senin, bu ada benim, Yelkovan kuşlarının peşi sıra

Dünyalar vardır, düşünemezsiniz; Çiçekler gürültüyle açar;

Gürültüyle çıkar duman topraktan.

Hele martılar, hele martılar, Her bir tüylerinde ayrı telâş!..

Gün olur, başıma kadar mavi; Gün olur, başıma kadar güneş: Gün olur, deli gibi...

(Aile, 1947, sayı 2)

SİZİN İÇİN

Sizin için, insan kardeşlerim, Her şey sizin için;

Gece de sizin için, gündüz de; Gündüz gün ışığı, gece ay ışığı; Ay ışığında yapraklar

Yapraklarda merak;

Yapraklarda akıl;

Gün ışığında binbir yeşil; Sarılar da sizin için, pembeler de; Tenin avuca değişi,

Sıcaklığı,

Yumuşaklığı;

Yatıştaki rahatlık;

Merhabalar sizin için;

Sizin için limanda sallanan direkler; Günlerin isimleri,

Ayların isimleri,

Kayıkların boyaları sizin için; Sizin için postacının ayağı, Testicinin eli;

Alınlardan akan ter,

Cephelerde harcanan kurşun; Sizin için mezarlar, mezar taşları.

Hapishaneler, kelepçeler, idam cezaları; Sizin için;

Her şey sizin için.

(Yaprak, 1.5.1949)

İSTANBUL'U DİNLİYORUM

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı; Önce hafiften bir rüzgâr esiyor; Yavaş yavav sallanıyor

Yapraklar, ağaçlarda;

Uzaklarda, çok uzaklarda,

Sucuların hiç durmayan çıngırakları; İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı.

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı; Kuşlar geçiyor, derken;

Yükseklerden, sürü sürü, çığlık çığlık Ağlar çekiliyor dalyanlarda; Bir kadının suya değiyor ayakları; İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı; Serin serin Kapalı Çarşı;

Cıvıl cıvıl Mahmutpaşa;

Güvercin dolu avlular.

Çekiç sesleri geliyor doklardan, Güzelim bahar rüzgârında, ter kokuları; İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı; Başında eski âlemlerin sarhoşluğu, Loş kayıkhaneleriyle bir yalı; Dinmiş lodosların uğultusu içinde İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı; Bir yosma geçiyor kaldırımdan; Küfürler, şarkılar, türküler, lâf atmalar.

Bir şey düşüyor elinden yere; Bir gül olmalı;

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı; Bir kuş çırpınıyor eteklerinde; Alnın sıcak mı, değil mi, biliyorum; Dudakların ıslak mı, değil mi, biliyorum; Beyaz bir ay doğuyor, fıstıkların arkasından Kalbinin vuruşundan anlıyorum; İstanbul'u dinliyorum.

(Varlık, 1.6.1947)

HÜRRİYETE DOĞRU

Gün doğmadan,

Deniz daha bembeyazken çıkacaksın yola.

Kürekleri tutmanın şehveti avuçlarında, İçinde bir iş görmenin saadeti, Gideceksin;

Gideceksin ırıpların çalkantasında.

Balıklar çıkacak yoluna, karşıcı; Sevineceksin.

Silkeledikçe

Deniz gelecek eline pul pul; Ruhları sustuğu vakit martıların, Kayalıklardaki mezarlarında, Birden,

Bir kıyamettir kopacak ufuklarda.

Denizkızları mı dersin, kuşlar mı dersin; Bayramlar seyranlar mı dersin, şenlikler cümbüşler mi? Gelin alayları, teller, duvaklar, donanmalar mı?

Heeey!

Ne duruyorsun be, at kendini denize; Geride bekleyenin varmış, aldırma; Görmüyor musun, her yanda hürriyet; Yelken ol, kürek ol, dümen ol, balık ol, su ol; Git gidebildiğin yere.

(Aile, 1947, sayı 3)

GALATA KÖPRÜSÜ

Dikilir Köprü üzerine,

Keyifle seyrederim hepinizi.

Kiminiz kürek çeker, siya siya; Kiminiz midye çıkarır dubalardan; Kiminiz dümen tutar mavnalarda; Kiminiz çımacıdır halat başında; Kiminiz kuştur, uçar, şairane; Kiminiz balıktır, pırıl pırıl; Kiminiz vapur, kiminiz şamandıra; Kiminiz bulut, havalarda;

Kiminiz çatanadır, kırdığı gibi bacayı, Şıp diye geçer Köprü'nün altından; Kiminiz düdüktür, öter;

Kiminiz dumandır, tüter;

Ama hepiniz, hepiniz...

Hepiniz geçim derdinde.

Bir ben miyim keyif ehli, içinizde?

Bakmayın, gün olur> ben de Bir şiir söylerim belki sizlere dair; Elime üç beş kuruş geçer;

Karnım doyar benim de:.

(Varlık, 1.5.1947)

KARŞI

Gerin, bedenim, gerin;

Doğan güne karşı.

Duyur, duyurabilirsen,

Elinin, kolunun gücünü,

Ele güne karşı.

Bak! dünya renkler içinde!

Bu güzel dünya içinde.

Sevin sevinebilirsen,

İnsanlığın haline karşı.

Durmadan işleyen saatlerde Dişli dişliye karşı;

Dişlilerin arasında,

Güçsüz güçlüye karşı,

Herkes bir şeye karşı;

Küçük hanım, yatağında, uykuda, Rüyalarına karşı.

Gerin, bedenim, gerin,

Doğan güne karşı.

(Aile, 1949, sayı 11)

DALGACI MAHMUT

İşim gücüm budur benim,

Gökyüzünü boyanm, her sabah, Hepiniz uykudayken.

Uyanır bakarsınız ki mavi.

Deniz yırtılır kimi zaman, Bilmezsiniz kim diker;

Ben dikerim.

Dalga geçerim kimi zaman da, O da benim vazifem;

Bir baş düşünürüm başımda, Bir mide düşünürüm midemde, Bir ayak düşünürüm ayağımda, Ne halledeceğimi bilemem.

(Yaprak, 1.3.1049)

BAHARIN İLK SABAHLARI

Tüyden hafif olurum böyle sabahlar; Karşı damda bir güneş parçası, İçimde kuş cıvıltıları, şarkılar; Bağıra çağıra düşerim yollara; Döner döner durur başım havalarda.

Sanırım ki günler hep güzel gidecek; Her sabah böyle bahar;

Ne iş güç gelir aklıma, ne yoksulluğum.

Derim ki: «Sıkıntılar duradursun!»

Şairliğimle yetinir,

Avunurum.

(Yaprak, 15.5.1949)

YALNIZLIK ŞİİRİ

Bilmezler yalnız yaşamayanlar, Nasıl korku verir sessizlik insana; İnsan nasıl konuşur kendisiyle; Nasıl koşar aynalara,

Bir cana hasret,

Bilmezler.

(Meydan, 15.5.1948)

AYRILIŞ

Bakakalırım giden geminin ardından; Atamam kendimi denize, dünya güzel; Serde erkeklik var, ağlayamam.

(Aile, 1949, sayı 11)

İÇERDE

Pencere, en iyisi pencere; Geçen kuşları görürsün hiç olmazsa; Dört duvarı göreceğine.

(Yaprak, 1.6.1940)

BİR DUYMA DA GÖR

Bir duyma da gürültüsünü

Dallarda çıtırdayarak açılan fıstıkların, Gör bak ne oluyorsun.

Bir duyma da gör şu yağan yağmuru; Çalan çanı, konuşan insanı.

Bir duyma da kokusunu yosunların, Istakozun, karidesin,

Denizden esen rüzgârın...

(Yaprak, 15.8.1949)

BEDAVA

Bedava yaşıyoruz, bedava;

Hava bedava, bulut bedava; Dere tepe bedava;

Yağmur çamur bedava;

Otomobillerin dışı,

Sinamaların kapısı,

Camekânlar bedava;

Peynir ekmek değil ama

Acı su bedava;

Kelle fiyatına hürriyet,

Esirlik bedava;

Bedava yaşıyoruz, bedava.

(Yaprak, 15.4.1949)

VATAN İÇİN

Neler yapmadık şu vatan için!

Kimimiz öldük;

Kimimiz nutuk söyledik.

(Varlık. 1.8.1948)

AHMETLER

Kimimiz Ahmet Bey,

Kimimiz Ahmet Efendi;

Ya Ahmet Ağayla Ahmet Beyfendi?

(Yaprak, 15.3.1949)

Erol Güney'in kedisinin bahar mevsiminde ve toplum meseleleri karşısında takındığı tavrı anlatır şiirdir.

Bir erkek kediyle bir parça ciğer; Dünyadan bütün beklediği.

Ne iyi!

Erol Güney'in kedisinin hamileliğini anlatır şiirdir.

Çıkar mısın bahar günü sokağa, İşte böyle olursun.

Böyle yattığın yerde

Düşünür düşünür,

Dururs**un.**

Bozuk Düzen:

PİRELİ ŞİİR

Bu ne acaip bilmece!

Ne gündüz biter, ne gece.

Kime söyleriz derdimizi;

Ne hekim anlar, ne hoca.

Kimi işinde gücünde,

Kiminin donu yok kıçında.

Ağız var, burun var, kulak var; Ama hepsi başka biçimde.

Kimi peygambere inanır;

Kimi saat köstek donanır;

Kimi kâtip olur, yazı yazar; Kimi sokaklarda dilenir.

Kimi kılıç takar böğrüne;

Kimi uyar dünya seyrine:

Kan hesabına geceleri,

Gündüzleri baba hayrına.

Bu düzen böyle mi gidecek?

Pireler filleri yutacak;

Yedi nüfuslu haneye

Üç buçuk tayın yetecek?

Karışık bir iş vesselâm.

Deli dolu yazar kalem.

Yazdığı da ne?

Bir sürü ipe sapa gelmez kelâm.

(Varlık, 1.7.1946)

SON ŞİİRLER

DALGA

I

Mesut sanmak için kendimi Ne kâğıt isterim, ne kalem; Parmaklarımda cıgaram,

Dalar giderim mavisinden içeri Karşımda duran resmin.

Giderim, deniz çeker;

Deniz çeker, dünya tutar İçkiye benzer bir şey mi var Bir şey mi var ki havada Deli eder insanı, sarhoş eder?

Bilirim, yalan, hepsi yalan; Taka olduğum, tekne olduğum yalan; Suların kaburgalarımdaki serinliği, İskotada uğuldayan rüzgâr, Haftalarca dinmeyen motor sesi, Yalan.

Ama gene de,

Gene de güzel günler geçirebilirim; Geçirebilirim bu mavilikte, Suda yüzen karpuz kabuğundan farksız.

Ağacın gökyüzüne vuran aksinden, Her sabah erikleri saran buğudan, Buğudan, sisten, aşktan, kokudan...

II

Ne kâğıt yeter ne kalem, Mesut sanmam için kendimi.

Bunların hepsi... hepsi fasafiso.

Ne takayım, ne tekneyim, Öyle bir yerde olmalıyım Öyle bir yerde olmalıyım ki, Ne karpuz kabuğu gibi,

Ne ışık, ne sis, ne buğu gibi...

İnsan gibi.

(Yaprak, 1.12.1949)

KUYRUKLU ŞİİR

Uyuşamayız, yollarımız ayrı; Sen ciğercinin kedisi, ben sokak kedisi; Senin yiyeceğin, kalaylı kapta; Benimki aslan ağzında;

Sen aşk rüyası görürsün, ben kemik.

Ama seninki de kolay değil, kardeşim; Kolay değil hani,

Böyle kuyruk sallamak Tannnın günü.

(Yaprak, 15.12.1949)

CEVAP

Ciğercinin kedisinden sokak kedisine Açlıktan bahsediyorsun; Demek ki sen komünistsin.

Demek bütün binaları yakan sensin, İstanbul’dakileri sen,

Ankara’dakileri sen...

Sen ne domuzsun, seni

(Yaprak, 15.1.1950)

RAHAT

Şu kavga bir bitse dersin, Acıkmasam dersin,

Yorulmasam dersin;

Çişim gelmese dersin,

Uykum gelmese dersin;

Ölsem desene!

(Yaprak. 1.2.1950)

BİRDENBİRE

Her şey birdenbire oldu.

Birdenbire vurdu gün ışığıyere, Gökyüzü birdenbire oldu; Mavi birdenbire.

Her şey birdenbire oldu; Birdenbire tütmeye başladı duman topraktan; Filiz birdenbire oldu. tomurcuk birdenbire.

Yemiş birdenbire oldu.

Birdenbire,

Birdenbire;

Her şey birdenbire oldu.

Kız birdenbire, oğlan birdenbire; Yollar, kırlar, kediler, insanlar...

Aşk birdenbire oldu.

Sevinç birdenbire.

(Yaprak, 1.4.1950)

MACERA

Küçüktüm, küçücüktüm,

Oltayı attım denize;

Bir üşüşüverdi balıklar, Denizi gördüm.

Bir uçurtma yaptım, telli duvaklı; Kuyruğu ebemkuşağı renginde; Bir salıverdim gökyüzüne; Gökyüzünü gördüm.

Büyüdüm, işsiz kaldım, aç kaldım; Para kazanmak gerekti;

Girdim insanların içine, İnsanları gördüm.

Ne yârdan geçerim, ne serden; Ne denizlerden, ne gökyüzünden ama Bırakmıyor son gördüğüm, Bırakmıyor geçim derdi.

Oymuş, diyorum, zavallı şairin Görüp göreceği;

(Yaprak, 15.3.1950)

DENİZ KIZI

Denizden yeni mi çıkmıştı, neydi; Saçları, dudakları,

Deniz koktu sabaha kadar; Yükselip alçalan göğsü deniz gibiydi.

Yoksuldu, biliyorum

—Ama boyuna da yoksulluk sözü edilmez ya— Kulağımın dibinde, yavaş yavaş, Aşk türküleri söyledi.

Neler görmüş, neler öğrenmişti kimbilir, Denizle boğaz boğaza geçen hayatında!

Ağ yamamak, ağ atmak, ağ toplamak, Olta yapmak, yem çıkarmak, kayık temizlemek...

Dikenli balıklan hatırlatmak için Elleri ellerime değdi.

O gece gördüm, onun gözlerinde gördüm; Gün ne güzel doğmuş meğer açık denizde!

Onun saçları öğretti bana dalgayı; Çalkandım durdum rüyalar içinde.

(1943/Yaprak, 15.6.1950)

GELİRLİ ŞİİR

İstanbul’dan ayva da gelir, nar gelir, Döndüm baktım, bir edalı yâr gelir, Gelir desen dar gelir;

Gün aşırı alacaklılar gelir.

Anam anam,

Dayanamam,

Bu iş bana zor gelir.

(Varlık, 1.1.1951)

DELİKLİ ŞİİR

Cep delik cepken delik

Yen delik kaftan delik

Don delik mintan delik

Kevgir misin be kardeşlik, (Yeni Dergi, 1 Mart 1951)

KEVGİR

Cep delik, cepken delik.

Kol delik, mintan delik.

Yen delik, kaftan delik.

Kevgir misin be kardeşlik.

(Yeditepe, 1 .12.1950)

YAŞAMAK

I

Biliyorum, kolay değil yaşamak, Gönül verip türkü söylemek yâr üstüne; Yıldız ışığında dolaşıp geceleri Gündüzleri günışığında ısınmak; Şöyle bir fırsat bulup yarım gün, Yan gelebilmek Çamlıca tepesine…

-Bin türlü mavi akar Boğaz'dan_

Herşeyi unutabilmek maviler içinde.

II

Biliyorum, kolay değil yaşamak; Ama işte

Bir ölünün hâlâ yatağı sıcak, Birinin saati işliyor kolunda., Yaşamak kolay değil ya kardeşler, Ölmek de değil;

Kolay değil bu dünyadan ayrılmak.

(Aile, 1951, Sayı 17)

AŞK RESMİ GEÇİDİ*

Birincisi o incecik, o dal gibi kız.

Şimdi galiba bir tüccar karısı.

Ne kadar şişmanlamıştır kimbilir.

Ama yine de görmeyi çok isterim, Kolay mı? ilk gözağrısı.

…… çıkar

……. dururduk mahallede ……. halde

……..adlarımız yan yana yazılırdı duvarlara …… yangın yerlerinde.

Üçüncüsü Münevver Abla, benden büyük Yazıp yazıp bahçesine attığım mektupları Gülmekten katılırdı, okudukça.

Bense bugünmüş gibi utanırım O mektupları hatırladıkça.

Dördüncüsü azgın bir kadın, Açık saçık şeyler anlatırdı bana.

Bir gün de önümde soyunuverdi Yıllar geçti aradan, unutamadım, Kaç defa rüyama girdi.

Beşinciyi geçip altıncıya geldim Onun adı da Nurünnisa.

Ah güzelim

Ah esmerim

Ah

Canımın içi Nurünnisa.

Yedincisi Aliye, kibar bir kadın Ama ben pek varamadım tadına, Bütün kibar kadınlar gibi, Küpe fiyatına, kürk fiyatına.

Sekizinci de o bokun soyu: Sen elin karısında namus ara, Kendinde arandı mı, küplere bin.

Üstelik kendinde de

Yalanın düzenin bini bir para.

Ayten'di dokuzuncunun adı, Barlarda göbek atar

İş başında şunun bunun esiri, Ama bardan çıktı mı,

Kiminle isterse onunla yatar.

Onuncusu akıllı çıktı

Bıraktı gitti beni1

Ama haksız da değildi hani, Sevişmek zenginlerin harcıymış

İşsizlerin harcıymış.

İki gönül bir olunca

Samanlık seyranmış ama, İki çıplak da —olsa olsa— Bir hamama yakışırmış.

İşine bağlı bir kadındı on birinci Hoş, olmasın da ne yapsın?

Bir zalimin yanında gündelikçi; Adı Luksandra.

Geceleri odama gelir,

Sabahlara kadar kalır

Konyak içer, sarhoş olur, Sabahı da, işbaşı yapardı şafakla..

Gelelim sonuncuya.

Ona bağlandığım kadar

Hiçbirine bağlanmadım.

Sade kadın değil, insan.

Ne kibarlık budalası,

Ne malda, mülkte gözü var.

Eşit olsak, der,

Hür olsak, der.

İnsanları sevmesini de bilir, Yaşamayı sevdiği kadar.

(Son Yaprak, 1.2.1951)

**** Şairin ölümünden sonra, bu şiirin elyazması, diş fırçasına sanlı bir kâğıtta bulunmuştur. Fakat bazı parçaları okunamamıştır***

GARİP

GARİP İÇİN

Güçlüklere, bir başına da olsa, karşı koyan insan güçlü insan olmalı. Ben bunu yalnız kalıp da umutsuzluk içinde olduğumu hissettiğim anlarda daha iyi anladım. Bununla birlikte, yıllardanberi, o kadar çok zamanlar yalnız kaldım ki, bu duruma neredeyse alışır,üstelik güçlü olmanın gururunu duyabilmek içinzaman zaman yalnızlığı arar oldum. Şu anda gurur diye adlandırdığım bu duygu, başlangıçta bir avunma yoluydu. Yaşamlarının, benim gibi, acılarla dolu olduğunu sananlar, buna benzer bir sürü avunma çareleri bulmuşlardır. Bu çareler, yalnız kalmış insanların yalnızlık anlarındaki arkadaşlarıdır. Yaşamın karşısında sırasında ölümün bile karşısında, ancak bu arkadaşların yardımıyla tutunabiliriz. Benim, yukarıda sözünü ettiğim gurura benzer birkaç ‘arkadaşım’ daha var. Vakit olsa da sizinle, onlar hakkında konuşabilsem. Ne iyi olur! ama,*Garip* için yazacağım bir yazıda işi dertleşmeğe dökersem belki de bana kızarsınız. Onun için, size şimdilik, bunların yalnız bir tanesinden sözedeyim.

«Hiçbir yaptığımdan pişman olmayacağım,» diye bir karar vermişliğiniz var mıdır? Benim vardır. Çokda yararını gördüm. Yıllar öncesinde böyle bir karar vermemiş olsaydım, üzüntülü günlerimin sayısı kuşkusuz daha fazla olurdu. Bu arada «1951 yılında *Garip* adlı bir kitap yayınlamıştım,» diye döğünür durur, hele onun yeniden basılmasına dünyada yanaşmazdım. Garip yeniden basılırken, içimde böylece, «yiğitlik bende kalsın» dermişim gibi bir duygu var. Şiirdeki ‘garip’ kavramı üzerinde bugün bir yazı yazmağa kalksam herhalde aynı şeyleri yazmam. Ama, bundan dolayı kim beni haksız bulabilir? Onları beş yıl önce yazmıştım. Beş yıl sonra da aynı şeyleri söyleyecek olduktan sonra ne diye yaşadım? O günden ölseydim

olmaz mıydı? 1941 yılında söylediklerim, 1616 yılında 52 yaşında iken ölen *Shakespeare'in,* 377 yaşında söylemesi gereken sözlerdi. Aynı biçimde, bundan yüz yıl sonra yaşayacak bir ozanın sözleri de benim yüz otuz bir yaşında düşüneceğim şeyleri anlatmalıdır.

Bir oluş, bir kendimize geliş dönemindeyiz. Dilimizin, günden güne bile, ne kadar değiştiğini fark etmiyorsanız, benim bir bu yazıma, bir de o zamanlar yayımladığım Garip'e bakın. Göreceksiniz ki fark çok büyük. Bu farkın bütün günahını sakın benim omuzlarıma yüklemeyin; aynı deneyimi, başka yazarların yazıları üzerinde de yineleyin; işin, değişen, daha ileriye, daha güzele giden bir toplumun işi olduğunu anlarsınız. Bu gidişe ayak uyduramamış insanlarla da karşılaşmanız olasıdır. Ama her ileriye gidişte bir sürü döküntü bırakmıyor, bir sürü fire vermiyor muyuz? Üstelik, çoğu kez, o döküntüler ayaklarımıza takılıp bizim de yolumuzda yürümemize engel olmuyorlar mı?

Yazdıkça fark ediyorum; Garip'in savunusuna kalkışmış gibi bir görünüşüm var. Garip'i kimseye karşı değil, kendime karşı savunmak isterim. Bunun, çevremi hiçe sayışımdan geldiğini de sanmayın. Garip'i başkalarından önce kendime karşı savunmak isteyişim, ondaki kusurları, başkalarından çok, kendim bildiğim içindir. «Benden başka bilen yoktur,» demiş gibi de olmayayım; başkalarından kastım, kitabım hakkında söz söylemiş olanlardır. Bunların içinde, üzerinde durulmaya değer, bir tek eleştri yazısı hatırlıyorum. O eleştiriyi yazan kişi, düşüncelerine gerçekten inandığım bir dostumdu. Topluma bağlı bir sanatın, bireyin ruhsal yaşamıyla ilgilenemeyeceğini söylüyordu. Ben bireyin ruhsal yaşamının, toplumdan büsbütün ayrı bir şey olduğunu ileri sürmemiştim ki. Yoksa o dostum mu işi böyle yorumluyor? Yapmaması gerek. Çünkü karşıt kuramların benim kadar uzlaştırıcı olmayan yandaşları bile, sırasında, kendi düşüncelerini karşı tarafın savlarıyla tamamlıyorlar. Sözgelimi hiçbir Freud'cü yoktur ki bilinçaltı'na itilen eğilimlerin oraya toplumlar tarafından itildiğini, dolayısıyla bilinçaltı dediğimiz dünyanın oluşmasında toplumun pek büyük bir payı olduğunu kabul etmesin. O zaman söylememişsem şimdi söyleyeyim; bilinçaltı'm bir varlık değil, bir düşüncenin açıklanması

için ileri sürülmüş bir kavram diye kabul ediyorum. Hani birtakım insanların Tanrıyı kabul etmeleri gibi.

Bu konuyu derinleştirmek isterdim. Ama söyleyeceğim sözlerin bilgince olmasından korkuyorum. Şiir hakkında bilgince olmadan da söylenebilecek sözler var. Fakat Garip'i yazdığım zaman, daha çok, *garip*liğin nereden geldiğini düşünmüş, şiirin değerleri üzerinde o kadar durmamıştım. Gerçi o değerleri, o vakitler, pek de bilmiyordum ya. Ama bugün öyle değil. Şiir üzerinde hem deneyimim çok, hem bilgim. Bununla birlikte o deneyimleri, o bilgileri anlatmak bana, şu anda, o günkünden daha güç görünüyor. Daha doğrusu, anlatılmasından çok, anlaşılmasının güç olacağını sanıyorum. Hoş, böyle olmasa da, söyleyeceğim sözler neye yarayacak bilmem. Düşünce tarihi, bir düşünce madrabazlığı tarihinden başka bir şey değil. Bugüne gelinceye kadar bir sürü şeyler söylenmiş. Ama, gerçek olarak ne söylenmiş? Bir aralık, bir arkadaşım, «Sanat konularında, karşıtını kanıtlayamayacağım hiçbir sorun yoktur,» demişti. Karşıtı kanıtlanamayacak sorun yoktur demek, kanıtlanacak sorun yoktur demektir. Madem ki kanıtlanacak sorun yok; ne diye düşünüyor, ne diye konuşuyor, ne diye yazıyoruz? Sanattan sözetmek de, sanatla uğraşmak gibi, kaçınılmaz, onulmaz bir hastalık mı yoksa?

**** Türk şiirinde yakın bir döneme damgasını vurmuş bu büyük ozanın, özellikle bir tür manifesto niteliği taşıyan bu önsözlerini, kitabı basıma hâzırlarken, daha da anlaşılır kılabilmek amacıyla, bugün kullanılan dile aktarmayı düşündüm. Ailesinden izin alarak, «Orhan Veli bugün yaşasaydı bu önsöz'leri bu sözcüklerle yazardı,» düşüncesiyle,eskimiş sözcükleri bugünkü karşılıklarıyla yenileyerek bu sorumluluğu yüklendim. Kitap basıma girerken, son dakikada yaptığım bu değişikliklerle, birtakım yanlışlıklar yapmayı da göze alarak, bu önsözleri daha kolay okunabilir,daha iyi anlaşılabilir duruma getirdiğime inanıyorum. Tarihsel bir belge niteliği taşıyan bu her iki önsöz'ün asıllarını da kitabın sonuna eklemeyi kaçınılmaz buldum. Her iki metni karşılaştıranlar, güzel Türkçemizin kısa sürede nereden nereye geldiğini de görmüş olacaklardır.***

Erdal Öz ORHAN VELİ İstanbul,Nisan 1945

GARİP*

Şiir, yani söz söyleme sanatı, geçmiş yüzyıllar içinde birçok değişikliklere uğramış; en sonunda da, bugünkü noktaya gelmiş. Bu noktadaki şiirin doğru dürüst konuşmadan oldukça ayrı olduğunu kabul etmek gerek. Yani şiir bugünkü durumuyla, doğal ve günlük konuşmaya göre bir ayrılık göstermekte, bir ölçüde garip karşılanmaktadır. Fakat işin hoş yanı, bu şiirin birçok atılımlar sonucunda kendini kabul ettirmiş, bir gelenek kurarak da, sözü geçen garipliği ortadan kaldırmış olması. Yeni doğup bugünün aydınınca eğitilen çocuk kendini doğrudan doğruya bu noktada kavrıyor. Şiiri, kendine öğretilen koşullar içinde aradığından, bir doğallaşma isteğinin ürünü olan yapıtları şaşkınlıkla karşılıyor. Garip anlayışı, öğrendiklerini doğal kabul edişinden gelmekte. Ona buradaki göreceliği göstermeli ki öğrendiklerinden kuşku duyabilsin.

Gelenek, şiiri nazım dediğimiz bir çerçeve içinde korumuş. Nazmın bellibaşlı öğeleri vezinle kafiyedir. Kafiyeyi ilk insanlar, ikinci satırın kolay hatırlanmasını sağlamak için, yani yalnızca belleğe yardımcı olmak amacıyla kullanmışlardı. Fakat onda sonradan bir güzellik buldular. Onu, varlık nedeni aşağı yukarı aynı olan vezinle birlikte kullanmayı bir beceri saydılar. Şiirin de kökeninde, öbür sanatlarda olduğu gibi, böyle bir oyun özlemi vardır. Bu istek ilkel insan için gözönünde tutulabilecek önemdeydi. Oysa insan o zamandan beri çok gelişti. Bugünkü insan, öyle sanıyorum ve diliyorum ki, vezinle kafiyenin kullanılışında, kendini şaşkınlığa düşüren bir güçlük, ya da büyük heyecanlar sağlayan bir güzellik bulmayacaktır. Nitekim bu rahatsız edici gerçeği görmüş olanlar, vezinle kafiyeye «ahenk» denilen yeni bir şiir öğesinin atası gözüyle bakmışlar, bu yeni nimete dört elle sarılmışlar. Bir şiirde, eğer övülmeye değer bir ahenk varsa, onu

sağlayan şey, ne vezindir, ne de kafiye. O ahenk, vezinle kafiyenin dışında da, vezinle kafiyeye karşın da vardır. Fakat onu şiirde bilinçli hâle getirip anlayışları en kıt insanlara bile bir ahengin var olduğunu haber veren şey, vezinle kafiyedir. Böylelikle farkına varılan, yani vezinle, kafiyeyle sağlanan bir ahenkten zevk duyabilmek ya da sözü bu basit ölçüler içinde söylemeyi beceri sayabilmek; saflıkların herhalde en görkemlisi olmalıdır. Onun dışında bir ahenge inanmaksa, onun şiir için ne kadar gereksiz, hem de ne kadar zararlı olduğunu, biraz sonra anlatacağım.

Vezinle kafiyenin her şeye karşın birer sınırlama olduğunu da kabul edelim. Bunlar şairin düşüncesine, duyarlığına egemen oldukları gibi, dilin biçiminde de değişiklikler yapıyorlar. Nazım dilindeki sözdizimi gariplikleri, vezinle kafiye zorunluğundan doğmuş. Bu gariplikler belki de anlatımı genişletmesi bakımından, şiir için yararlı olmuştur. Üstelik onların, nazım kaygılarının dışında bile baştacı edilmeleri olasılığı vardır. Fakat bu kuruluş, bazılarının kafalarına «şiir dilinin kendine özgü yapısı» diye dar bir anlayış getirmiş. Bu tür insanlar birtakım şiirleri reddederlerken «Konuşma diline benzemiş,» diyorlar. Köklerini vezinle kafiyeden alan bu anlayış, gerçek akış yolunu arayan şiirde hep aynı görece garipliği bulacak,onu kabul etmek istemeyecektir.

Söz ve anlam sanatları çoğu kez zekânın doğa üzerindeki değiştirici, yıkıcı özelliklerinden yararlanır. Bilgisini, görgüsünü, geçmiş yüzyıllara borçlu olan insan için bundan daha doğal bir şey yoktur. Benzetme (teşbih), eşyayı, olduğundan başka türlü görmek zorudur. Bunu yapan insan, garip karşılanmaz, hiçbir olağandışılıkla suçlanmaz. Oysa benzetiden (teşbihten) ve iğretilemeden (istiareden) kaçan, gördüğünü herkesin kullandığı sözcüklerle anlatan adamı, bugünün aydın kişisi, *garip* saymaktadır. Yanılgısı, türlü sapıtmalarla varılmış bir şiir anlayışını kendine çıkış noktası yapmasıdır. Yazının ortaya çıktığı günden beri yüz binlerce ozan gelmiş, her biri binlerce benzeti (teşbih) yapmış. Hayran olduğumuz insanlar bunlara birkaç tane daha eklemekle acaba edebiyata ne kazandıracaklar? Benzeti, iğretileme, abartma ve bunların bir araya gelmesinden oluşacak bir düşsel zenginlik, umarım tarihin aç gözünü artık doyurmuştur.

Edebiyat tarihinde pek çok biçim değişiklikleri olmuş,yeni biçim, her defasında, küçük garipsemelerden sonra kolayca kabul edilmiştir. Güç kabul edilecek değişiklik, beğeniye ilişkin olanıdır. Böyle değişmelerin pek seyrek olduğunu; üstelik, böylece ortaya çıkan edebiyatlarda da her şeye karşın değişmeyen, yine sürüp giden, hepsinde ortaklaşa olan bir yan bulunduğunu görüyoruz. Bugüne kadar burjuvazinin malı olmaktan, yüksek sanayi döneminin başlamasından önce de dinin ve feodal sınıfın köleliğini yapmaktan başka hiçbir işe yaramamış olan şiirde, bu değişmeyen yan, *varlıklı sınıfların beğenisine seslenmiş olmak* biçiminde beliriyor. Varlıklı sınıfları, yaşamak için çalışmaya gereksinmesi olmayan insanlar oluşturur. O insanlar geçmiş dönemlerin egemenleridirler. O sınıfı temsil etmiş olan şiir, lâyık olduğundan daha büyük bir kusursuzluğa erişmiştir. Ama yeni şiirin dayanacağı beğeni, artık azınlığı oluşturan o sınıfın beğenisi değildir. Bugünkü dünyayı dolduran insanlar, yaşamak hakkını sürekli bir didişmenin sonunda buluyorlar. Her şey gibi, şiir de onların hakkıdır, onların beğenisine seslenecektir. Bu, sözkonusu kitlenin istediklerini eski edebiyatların gereçleriyle anlatmaya çalışmak demek de değildir. Sorun, bir sınıfın gereksinmelerinin savunusunu yapmak olmayıp yalnızca beğenisini aramak, bulmak, sanata onu egemen kılmaktır.

Yeni bir beğeniye, ancak yeni yollarla, yeni araçlarla varılır. Birtakım kuramların söylediklerini, bilinen kalıplar içine sıkıştırmakta hiçbir yeni, hiçbir sanatsal atılım yoktur. Yapıyı temelinden değiştirmelidir. Biz yıllardan beri beğenimize, irademize egemen olmuş, onları belirlemiş, onlara biçim vermiş edebiyatların, o sıkıcı, o bunaltıcı etkisinden kurtulabilmek için, o edebiyatların bize öğretmiş olduğu her şeyi atmak zorundayız. Olabilse de, «şiir yazarken bu sözcüklerle düşünmek gerekir,» diyerek yaratıcı çalışmalarımızı engelleyen dili bile atabilsek. Ancak böylelikle kendimizi, alışkanlıkların sürüklediği doğal olmayan sapmalardan kurtarmış; kendi özbenliğimize, kendi gerçekliğimize kavuşmuş oluruz.

Tarihin beğenerek andığı insanlar her zaman dönüm noktalarında bulunanlardır. Onlar bir geleneği yıkıp yeni bir gelenek kurarlar. Daha

doğrusu kurdukları şey, içlerinden gelen yeni bir sınırlama sistemidir. Ancak ileriki kuşaklara ulaştıktan sonra gelenek olur. Büyük sanatçı, sonsuz sınırlamaların içindedir. Fakat bu sınırlamalar, hiçbir zaman, öncekilerce belirlenmiş değildir. O, kitapların öğrettiğinden daha çoğunu arayan, sanata yeni sınırlamalar sokmaya çalışan adamdır. 17'nci yüzyıl Fransız klasisizmi, kuralcı olmuş, fakat gelenekçi olmamıştır. Çünkü kurallarını kendi getirmiştir. 18'inci yüzyıl yazıcıları daha çok gelenekçi oldukları halde sanatçı yanları bakımından geleneği kuranların düzeyine yükselememişlerdir. Çünkü sınırlamaları duymamışlar, öğrenmişlerdir. Birşeyin ya gerekliliğini ya da gereksizliğini duymalı, fakat herhalde duymalıdır. Gerekliliği duyanlar kurucular, gereksizliği duyanlar yıkıcılardır. Her ikisi de toplumların düşünsel yaşamı için, düzeni sürdüren insanlardan daha yararlıdırlar. Bu tür insanlar belki her zaman başarılı olamazlar. Yaptıkları işin tutunabilmesi, işin toplumsal yapıdaki değişmelerle olan ilişkisine ve bu değişimlere bağlıdır. Başarısızlığın nedenlerinden biri de yapmanın yapılması gerekeni bilmekten farklı oluşudur. Bir insan kurduğunu kusursuzlaştıramayabilir. Fakat kendisini hemen izleyecek olana değerli bir temel bırakır. Ya bir yol gösterir, ya da bir yolun yanlış olduğunu söyler. Bu insan bir davanın bayraktarı, sıra neferi ya da fedaisi demektir. Bir düşünce uğrunda fedai olmayı göze almış insan övünçle, kıvançla karşılanmalıdır. Yine de fedaî olmayı gözle almış insanın ne övgüye ihtiyacı vardır, ne de alkışa. Çünkü bunlar, ondaki güven duygusuna hiçbir şey katmayacaktır. En koyu gericilik hareketlerinin, yürekliliğinden hiçbir şey eksiltmeyeceği gibi.

Ben, sanat dallarının birbiri içine girmesinden yana değilim. Şiiri şiir, resmi resim, müziği müzik olarak kabul etmeli. Her sanatın kendine özgü nitelikleri, kendine özgü anlatım araçları var. Anlatılmak isteneni bu araçlarla anlatıp bu özelliklerin içinde kapalı kalmak, hem sanatın gerçek değerlerine saygılı olmak,hem de bir çabaya, bir emeğe yer vermek demek değil mi? Güzel olanı sağlayacak güçlük, herhalde bu olmalı. Şiirde müzik, müzikte resim, resimde edebiyat, bu güçlüğü yenemeyen insanların başvurdukları birer hileden başka bir şey değil. Ayrıca bu sanatlar, öteki

sanatların içine girince gerçek değerlerinden de birçok şeyler kaybediyorlar. Sözgelimi bir şiirde uyumlu birkaç sözcüğün yan yana gelmesinden ortaya çıkmış bir müziği, ezgilerindeki çeşitlilik ve akorlarındaki zenginlikle alabildiğine büyük bir sanat olan gerçek müzik yanında küçümsememeye olanak var mı? Kaynakları aynı olan harflerin bir toplanmasıyla oluşan ‘öykünmeli uyum’ (ahengi taklidi) da bu kadar basit, bu kadar adi bir hile. Ben bu gibi hilelerden tat almanın, o uyumu şiirde duymaktan gelen bir hoşnutluk olduğu inancındayım, insan, anlaşılmaz sandığı bir şeyi anladığı zaman hoşnut olur. Bu hoşnut oluşu, anlaşılmaz sanılan yapıtın başarısı saymak, insanın kendini yazarla bir tutmak, yani kendi kendini beğenmek isteğinden başka bir şey değil. Bu yüzden, halkın sevdiği yapıtlar, en kolay anlaşılanlar oluyor. Sözgelimi müzik beğenileri yeni oluşmaya başlamış insanlar Çaykovski’nin; konusu, *Napolyon’un* Moskova seferinden alınmış, olayları, resim gibi, hikâye gibi betimlenmiş olan 1812 *Uvertürü’nü* hayranlıkla dinlerler. Yine onlar için *Saint* - Saens’ın, ölülerin gece saat on ikiden sonra mezarlarından kalkıp raksedişlerini, sabahın oluşunu, horozların ötüşünü, iskeletlerin yeniden mezarlarına girişini anlatan *Danse Macabre’ı* ile Borodin’in, bir kervanın su ve çıngırak sesleri arasında ilerleyişini anlatan *Orta Asya Bozkırlarında* adlı yapıtları ne büyük müzik yapıtlarıdır. Bence, müzik gibi anlatım olanakları olağanüstü geniş bir sanat dalında betimleme yoluyla avlanmak gibi basit bir hileye başvurmak, besteci için göz yumulamayacak derecede büyük bir kusur. Halkın, yukarıda anlattığım türden bir aşağılık kompleksine bağlı olan bu duygusunu, hiçbir büyük sanatçı sömürmemelidir. Sanatçı kendini verdiği sanatın özelliklerini keşfetmek, becerisini de bu özellikler üzerinde göstermek zorundadır. Şiir, bütün özelliği, söylenişinde olan bir söz sanatıdır. Yani tümüyle anlamdan oluşur. Anlam, insanın beş duyusuna değil, kafasına seslenir. Öyleyse, doğrudan doğruya insan ruhuna seslenen ve bütün değeri, anlamındaolan gerçek şiir öğesinin, müzik gibi, bilmem ne gibi ikinci derecede hokkabazlıklar yüzünden dikkatimizden kaçacağını da unutmamak gerek. Tiyatro için çok daha gerekli olan dekora karşı çıkıyorlarda, şiirdeki müziğe karşı çıkmıyorlar.

Apollinaire, ‘Calligrammes’ adlı kitabında, şiire bir başka sanat daha sokuyor: resim. Diyelim ki, bir yağmur şiirinin dizelerini sayfanın yukarı köşesinden aşağı köşesine doğru dizmiş. Yine aynı kitapta bir yolculuk şiiri var : harfleriyle sözcüklerinin sıralanışı gözümüzün önüne vagonlardan, telgraf direklerinden, aydan, yıldızlardan oluşmuş bir tablo çiziyor. Açık konuşmak gerekirse, bütün bunların bize bir yağmur havası, bir yolculuk havası verdiğini, yani Apollinaire’in başka bir sanatla ilgili birtakım dalaverelerle bizi şiirin havasına soktuğunu söylemek gerekir.

Apollinaire, böyle bir hileye başvuran tek adam değildir. Resmi, biçim yoluyla şiire sokanlar çok. Sözgelimi Japon ozanları, çoğu kez konularını, kamışlar, göller, aylı geceler, hasır yelkenli kayıklar ve çiçeklenmiş erik ağaçlarına benzeyen biçimlerle anlatırlarmış. *Hâşim,* alev sözcüğünün eski harflerle yazılışında gerçek alevi anımsatan bir büyü bulurdu. Bu örnekleri teker teker anışım, şiirin müzikten olduğu gibi, resimden de yararlanabileceğini anlatmak içindir.

Müzikten yararlanmayı kabul eden ozan, neden resimden, üstelik daha ileri gidilirse, heykelden ya da mimariden de yararlanmayı düşünmesin? Oysa heykelden yararlanmak, resmin bile hakkı değil. Resmi bir aralık oylumlaştırmaya kalkışmış olan *Picasso,* bugün herhalde bu yanılgısını anlamıştır. Yalnız dikkat edilirse görülür ki, verdiğim örnekler, bizi, şiire sokulan resmin yalnızca biçimle ilgili yanı üzerinde durdurmakta. Böyle bir şiir, şimdilik sorun yapılacak kadar önem ve yandaş kazanmamış. Oysa bir de resmi şiire anlam olarak sokan ozanlar, bu ozanları tutan büyük de kalabalıklar var. Onlar, bütün üstünlüğünü betimlemeye dayamış yazıları şiir saymakta güçlük çekmiyorlar. Oysa o yazıların şiirliğini kabul etmemek gerek. Bu görüşü savunanlar, pek ijeriye gitmedikleri zaman, düşünceleri akla yakınmış gibi görünür. Kendilerine hak vermek isteriz. Sanırız ki, betimleme, şiirin koşullarındandır, her şiir de az çok betimlemedir. Bu yanlış düşünce şiirin anlatım aracının dil oluşundan ileri geliyor. Dili oluşturan sözcükler ya doğrudan doğruya eşyanın, ya da düşüncelerimizin anlatım nesneleridir. Soyut düşünceler, gelişmiş kafalara dış dünya ile ilgisizmiş gibi görünür. Oysa, insandenilen yaratığın, en soyut düşünceleri

bile bir somutla birlikte düşünmek, yani onu sürekli olarak maddeye,sürekli olarak eşyaya dönüştürmek eğilimi vardır.

Böyle olunca sözcüklerin yan yana gelmesiyle oluşacak sanatın, gözümüzün önüne doğadan birçok şeyler getireceğini de olağan karşılaman. Ama bu olağan karşılama, hiçbir zaman şiirin bütün servetinin bu sözcüklerle anımsanan bir dünyadan, bütün değerinin debu dünyanın güzelliğinden başka bir şey olmayacağı sonucuna varmamalı. Şiirde betimleme bulunabilir. Ama betimleme -üstelik sanatçının tümüyle kendine özgü görüş merceğinden bile geçmiş olsa- şiirde temel öğe olmamalı. Şiiri şiir yapan, yalnızca söylenişindeki özelliktir; o da anlama ilişkin bir şeydir.

Fransız ozanı *Paul Eluard'ın* dediği gibi, «bir gün gelecek, şiir yalnızca kafayla okunacak, edebiyat da böylece yeni bir yaşama kavuşacak.»

Edebiyat tarihinde her yeni akım, şiire yeni bir sınır getirdi. Bu sınırı elden geldiğince genişletmek,daha doğrusu, şiiri sınırdan kurtarmak bize düştü.

Oktay Rifat, bir mektubunda, bu görüşü, 'okul' kavramı üzerinde açıklamaya çalışıyor. Diyor ki: «Okul (ecole) düşüncesi, zaman içinde bir ara verişi, bir duruşu simgeliyor. Hız ve devinime aykırı. Yaşamın akışına uyan, *dialectique* anlayışa aykırı düşmeyen akım, yalnızca okulsuzluk akımıdır.»

Ancak, sınırsızlık ya da okulsuzluk niteliği, şiirde tek başına, ayrı bir biçimde bulunabilir mi? Kuşkusuz ki hayır. Bu niteliğin insana birçok yeni alanlar keşfettireceğini, şiiri birçok ganimetlerle zenginleştireceğini doğal saymalı. Bizim, kendi hesabımıza, bu sınır genişletme işinde ele geçirdiğimiz ganimetlerin başlıcaları arasında saflıkla basitlik var. Şiirsel güzeli bunlardan çıkarma isteği, bizi şiirin en büyük hazinesi olan, insanı yaşamının bütün dönemlerinde kurcalayan bir evrenle yakından ilişki kurmaya yöneltiyor. Bu evren de bilinçaltıdır. Doğa, zekânın işe karışmasıyla değiştirilmemiş halde, ancak burada bulunabiliyor. Yine insan ruhu, burada bütün karmaşıklığı, bütün kompleksleriyle, fakat ham ve ilkel

halde yaşıyor, ilkellikle basitliğin bir özelliği de bu karmaşıklık olsa gerek. Duyguların ya da heyecanların soyutlanmışlarına ancak ruhbilim kitaplarında rastlarız. Bunun için diyelim ki, bir şehvet şiiri yazmaya çalışan ozan, bir pintilik duygusunu anlatmak için sayfalar dolduran yazar, bizi, yaşamın olsun, bayağılıkların olsun,dışına sürüklüyorlar. Saflıkla basitliği, çocukluk anılarımızda aynı zenginlik, aynı iç içelik ve ayırıp soyutlamaya karşı duyulan aynı düşmanlıkla buluyoruz. Tanrının sakallı bir ihtiyar, cinlerin kırmızı cüceler, perilerin beyaz entarili kızlar biçiminde tasarlanması, bozulmamış çocuk kafasının soyut düşünceye direnci olmadığını gösteriyor.

«Şiiri en saf, en basit halde bulmak için yapılan, insanın bilinçaltını karıştırma işleminin *symboliste'lerin* kabul ettiği gibi içimizdeki birtakım gizli tellere dokunma, ya da *Valery'nin* yaratıcı eylemi açıklayan «bilinç dışında olma» kuramlarıyla karıştırılmamasını isterim. Bu konuda bizim isteğimize en çok yaklaşan-sanat akımı *surrealisme* akımıdır. Ruhsal otomatizmi düşünce sistemlerinin ve sanat anlayışlarının çıkış noktası yapan bu insanlar, vezni ve kafiyeyi atmak zorunda kaldılar. Ruhsal otomatizmle zekâ hokkabazlığının uyuşmaz şeyler olduğunu gören insan için, bu zorunluluk da apaçıktır, ikisinden birini seçmek gereğini açıkça ortaya koyan ve «bütün *değeri anlamında olan* şiir»için bu küçük hokkabazlıkları gözden çıkarmaktan çekinmeyen *surrealiste'ler* elbette övgüye değer görülmeli. *

Bir yere kadar haklı bulduğumuz otomatizm düşüncesi, bizim ülkemizde, bu akımın tam bir açıklaması diye kabul edilmiş. Oysa bu, yalnızca bir çıkış noktası. Burada, bizlerce olduğu gibi, onlarca da şiirin ana işçiliği diye kabul edilen «bilinçaltını boşaltma» işleminin, her zaman bir kendinden geçme durumuyla birlikte bulunmadığını eklemeliyim. Eğer böyle olsaydı, herkes sanatçı olurdu. Oysa sanatçı, elde edilmiş bir beceriyi düş ve benzeri türden durumlar dışında da kullanabilen adamdır. Değeri olsun, büyüklüğü olsun, bu beceriyi kazanış ve kullanışındaki ustalıkla ölçülür. Alışkanlıklarla elde edilmiş bir bilincin, insana, bilinçaltı dediğimiz kuyuyu

kazabilecek gücü getirdiğini, *Freud'ü* çok iyi bilen bir doktor ve sanatı düşünceleriyle başabaş bir şair olan *Breton*, bundan yıllarca önce söylemiş.

Bu güç acaba nedir? Ruhsal yaşamın yazılaşma çalışmalarında bilincin denetimi —az olsun, çok olsun— her zaman vardır. Yani doğal koşullar içinde bilinçaltını yazıya dönüştürmemiz olanaksızdır. Öyleyse, olanaksız olan bu durumu bir yeti gibi göstermeye kalkışmak, büsbütün gereksiz bir çaba sayılmaz mı? Kesindir ki, bu yeti, bilinçaltını boşaltma yetisi değildir. Olsa olsa bilinçaltını taklit etme yetişidir. Bilinçaltında bulunan şeyler nasıl şeyler? Onu bir sanatçı bir bilginden çok daha iyi, çok daha derinden duyar. Yapıtı da bu duyuşun taklidinden başka bir şey değildir. Sanatçı kusursuz bir taklitçidir.

Usta sanatçı, taklitçi değilmiş gibi görünür. Çünkü taklit ettiği şey özgündür. 19'uncu yüzyılda yaşamış gerçekçi yazarın anlattığı doğa, özgün değildir; zekânın aracılığıyla taklit edilmiştir. Onun için de yapıt, kopyanın kopyasıdır. Basitlikle ilkellik, ikisi de, sanat yapıtına gerçek güzelliği getirirler. İyi bir sanatçı onları çok güzel taklit eder. Bu işi yapan adama «basit adam, ilkel adam» dememek gerekir. Sanatın yıllarca çilesini çekmiş, sonsuz aşamalardan geçmiş görürseniz, onun için hemen olumsuz yargılar vermeyiniz. Böyle bir şair «acemiliği taklit»te güzellik bulmuş olabilir. O zaman da o, acemiliğin ustası olmuş demektir.

Bütün bunlar gösteriyor ki sanat pek de öyle otomatizm işi falan değil, bir çaba, bir beceri işiymiş. Oysa biraz önce *sürrealiste* ozanlardan sözederken «ruhsal otomatizmi, düşünce sistemlerinin çıkış noktası yapan bu adamlar vezinle kafiyeyi atmak zorunda kaldılar,» demiştim. Madem ki insan böyle bir otomatizme inanmıyor ve madem ki bütün çabanın bir taklitten başka bir şey olmadığını ortaya çıkartabiliyor, o halde vezinle kafiyeyi de kabul etsin. Vezinle kafiyenin ortadan kalkmasına neden olan şey, yalnızca otomatizm düşüncesine bağlanış olsaydı, bu düşünce, belki doğru olabilirdi. Oysa, vezinle kafiyeyi önemsemeyişte başka nedenler de var. O nedenleri şimdilik konumuzun dışında sayıyorum.

«Vezinle kafiyenin ortadan kalkmasına neden olan şey, yalnızca otomatizm düşüncesine bağlanış olsaydı; bu bağlanışın yersiz olduğu anlaşılınca vezinle kafiyenin de şiirdeki yerini alması gerekirdi,» dedim. Oysa gerekmezdi. Çünkü *sürrealiste* ozanlar, şiire taklit yolu ile sokacakları bilinçaltını gerçekmiş gibi göstermek istiyeceklerdi. İşte bu yüzden vezinle kafiyeyi kullanmak zorundaydılar. Çünkü onlar taklit edilecek şeyi bilmenin yeterli olmadığını, taklitte de usta olmak gerektiğini kavramış insanlardı. Eğer böyle olmasaydı, biz onların içtenliklerine inanmayacaktık. Sanatçı bizi, söylediklerinin içtenlikli olduğuna da inandırmalı.

Şiirde saldırılması gerektiğine inandığım anlayışlardan biri de dizeci anlayıştır. Bir şiirde bir tek en iyi dize'nin yeterliliğine inanç biçiminde beliren ve ilk bakışta insana basit görünen bu anlayışı, şiirin kötü bir özelliğine bağlanışın gizli bir anlatımı olduğu için önemli buluyorum. Şiirde bir «bütün»ün gerekliliğine inananlar bile dizeler arasında birtakım aralıklar kabul eder, bu aralıkları biribirine bağlayan anlam yakınlıklarını şiirdeki örülüşün kusursuzluğu için yeterli sayarlar. Bu anlayış, belki de saldırılmaya değecek kadar sakat bir anlayış değildir. Ama insanı şimdi söz edeceğim özelliğe ve o özellikten tat alma tehlikesine götürdüğü için buna da meydan vermemek gerek. Şiir öyle bir bütündür ki, bütünlüğünün farkında bile olunmaz.

Sıvanmış, boyanmış bir yapının tuğlaları arasındaki harcı göremeyiz. Yapı, bütünlüğünü, ancak bunlarla sağladığı zamandır ki, onu oluşturan tuğlaları teker teker görmek, onların nitelikleri üzerinde düşünmek fırsatını elde ederiz.

Dize'ci anlayış, bize, dizelerin olduğu gibi, onun parçaları olan sözcüklerin de incelenmesi, çözümlenmesi olanağını verir. Sözcük üzerinde düşünmek onun güzelliğini ya da çirkinliğini saptamaya çalışmak; şiire, sözcük halinde, soyut bir «şiir öğesi» anlayışı getirmiştir. Yüz sözcükten oluşmuş bir şiirde, yüz tane güzellik arayan insan vardır. Oysa bin sözcükten oluşmuş bir şiir bile bir tek güzellik için yazılır. Tuğla, güzel değildir. Sıva, güzel değildir. Ama bunlardan oluşan bir mimarî yapıt

güzeldir. Buna karşılık agat, helyotrop, gümüş gibi maddelerden bir yapı kurulabileceğini varsayalım. Eğer bu yapı, maddelerinin taşıdığı güzellik dışında bir güzellik taşımıyorsa, sanat yapıtı sayılmaz. Görülüyor ki, aslında güzel olan sözcüğün, şiire gereçlik etmesi, şiir için bir kazanç değil. Eğer söyleniş biçimlerini, kullanılış biçimlerini de birlikte getirmiş olmasalardı, bu sözcüklerin şiire bir zararı da olmazdı. Ama ne yazık ki o sözcükler ancak belli biçimlerde söylenebiliyor. Yani, kendi söyleniş biçimlerinikendileri belirliyorlar. İşte eski şiirin yukarıda sözünü ettiğim özelliği, bu söyleyiş biçimidir, adı da «şairâne»dir.

Bu söyleyiş biçimine bizi sözcükler getirmiş. Fakat şiir beğenisini, şiir anlayışını bugünkü toplumdan alan insan çoğu kez karşı yönden yola çıkmakta, yani o sözcüklerden önce şairaneyi tanımaktadır. Bu söyleyiş biçimini getirebilecek sözcüklerden oluşmuş sözlük; yazarken şairane olmak isteyen, okurken de şairaneyi arayan insanın kafasında zorunlu olarak ortaya çıkar. O sözlüğün çerçevesinden kurtulmadıkça şâirâneden kurtulmaya da olanak yok. Şiire yeni bir dil getirme çabası, işte böyle bir kurtulma isteğinden doğuyor. «Nasır» ve «Süleyman Efendi» sözcüklerinin şiire sokulmasını sindiremiyenlerse şâirâneye katlanabilenler, hatta onu arayanlar, hem de özellikle arayanlardır.

Oysa «eskiye ait olan her şeyin, her şeyden öncede şâirânenin karşısına çıkmak gerek.»

Orhan Veli **** 1941 yılında çıkan yazı.***

**** Surrealisme'den birkaç kez böyle sevgiyle sözetmemizden olsa gerek —ya surrealisme'i ya da bizim şiirlerimizi okumamış kimi insanlar, hakkımızda yazılar yazarken— bizi bu adla adlandırdılar. Oysa sözünü ettiğim katılmalar dışında hiçbir ilgimiz olmadığı gibi, herhangi bir edebiyat akımına da bağlı değiliz.***